

Samuel Beckett

En attendant Godot

самюель беккет

samuel becket

waiting for godot
and
krapp's last tape

обкладинка юрія соловія
тираж 500 примірників

---

copyright 1972 by sučasnist

самюель беккет

чекаючи на ґодо
і
остання стрічка крапша

В-во сучасність

мюнхен 1972

чекаючи на годо

переклад
богдана бойчука

акт перший

Польова дорога. Дерево.

Вечір.

ЕСТР. сидить на низькій купі, пробує зняти черевик. Тягне обома руками, задихаючися. Зневірюється, зне-
силений. Відпочиває, знову пробує. Як перед тим.

ВОЛ. входить.

ЕСТР. (знов зневірюється): Нічого не вдієш.

ВОЛ. (підходить короткими штивними кроками, ноги широко розставлені): Я також приходжу до такої думки. Ціле життя старався відсунути її від себе, кажучи, Володимире, будь розсудливий, ти ще всього не пробував. І я знову починав змагатися. (Замислюється над змаганням з життям. Звертається до Естрагона). Так ти знову тут.

ЕСТР. Дійсно?

ВОЛ. Я радий, що ти повернувся. Я думав, що ти вже пішов назавжди.

ЕСТР. Я також.

ВОЛ. Нарешті знову разом! Ми мусимо відсвяткувати. Але як? (Замислюється). Встань, хай обніму тебе.

ЕСТР. (роздратовано): Не тепер, не тепер.

ВОЛ. (ображений, холодно): Чи можна запитати, де Ваша Величність провели ніч?

ЕСТР. У рові.

ВОЛ. (захоплено): У рові! Де?

ЕСТР. (без ніякого жесту): Он там.

ВОЛ. І вони тебе не били?

ЕСТР. Били? Певно, що били.

ВОЛ. Ті самі, що звичайно?

ЕСТР. Ті самі? Я не знаю.

ВОЛ. Коли я думаю над тим... усі ці роки... якби не я... що було б з тобою... (Рішуче). Ти був би ніщо більше, як маленька купка костей у цю хвилину, нема найменшого сумніву.

ЕСТР. І що з того?

- ВОЛ. *(сумно)*: То забагато на одну людину. *(Пауза, радісно)*. А з другого боку, я сказав би, який сенс тратити тепер надію. Ми повинні були думати про це мільйони літ назад, у дев'ятдесятих роках.
- ЕСТР. О, перестань базікати і поможи мені з цим, кров би його...
- ВОЛ. Рука в руку, з самого вершка Ейфелевої вежі, між першими. Ми були тоді порядні. Тепер запізно. Нас нагору навіть не пустили б. *(Естрагон тягне черевик)*. Що ти робиш?
- ЕСТР. Стягаю черевик. Тобі таке ніколи не траплялося?
- ВОЛ. Черевики треба стягати кожного дня, я втомлений тобі про це казати. Чому ти мене не слухаєш?
- ЕСТР. *(слабо)*: Поможи мені!
- ВОЛ. Болить?
- ЕСТР. *(сердито)*: Болить! Він хоче знати, чи болить!
- ВОЛ. *(сердито)*: Ніхто ніколи не терпить, тільки ти! Я не в рахунок. Я б хотів почути, що ти сказав би, коли б мав таке, як я.
- ЕСТР. Болить?
- ВОЛ. Болить! Він хоче знати, чи болить!
- ЕСТР. *(показує)*: То можна б застібнути, без уваги.
- ВОЛ. *(нахиляється)*: Правда. *(Застібає спереду штани)*. Ніколи не занедбуй маленькі речі в житті.
- ЕСТР. На що ти сподіваєшся, ти все чекаєш до останньої хвилини.
- ВОЛ. *(задумано)*: Останньої хвилини... *(Медитує)*. Відкладена надія чинить речі хворими, хто це сказав?
- ЕСТР. Чому не допоможеш мені?
- ВОЛ. Часом я відчуваю, що воно однаково приходить. Тоді чудакуватію зовсім. *(Знімає капелюх, заглядає всередину, обмацує всередині рукою, витрясає, знову надіває на голову)*. Як мені сказати? Відпружений і в той же час... *(Шукає за словом)*... Тривожний. *(З притиском)*. ТРИ-ВОЖНИЙ. *(Знову знімає капелюх, заглядає всередину)*. Дивно. *(Вдаряє зверху, мов би хотів витрясти щось небажане, знову дивиться всередину, знову накладає на голову)*. Нічого не вдієш. *(Естрагон з великим зусиллям спромігся стягнути черевик. Заглядає всередину, обмацує всередині рукою, обертає догори дном,*

*витрясає, дивиться на землю, чи не вилетіло щоне-
будь, нічого не знаходить, знов обмацує рукою, ди-
влячись туманно перед себе). Ну?*

ЕСТР.

Нічого.

ВОЛ.

Покажи.

ЕСТР.

Нема що показувати.

ВОЛ.

Попробуй натягнути його назад.

ЕСТР.

(оглядаючи ногу): Провітрю її трохи.

ВОЛ.

Оце тобі справжня людина, дорікає черевикам за хиби своїх ніг. *(Знову знімає капелюх, заглядає все-
редину, обмацує, вдаряє зверху, дме в нього і знову
натягає).* Це починає тривожити. *(Тиша. Володимир
глибоко задуманий, Естрагон випростовує пальці на
нозі).* Один з розбійників був урятований. *(Павза).*
Це логічний відсоток. *(Павза).* Гого.

ЕСТР.

Що?

ВОЛ.

Якщо б ми покаялися.

ЕСТР.

Покаялися в чому?

ВОЛ.

О... *(Замислений).* Ми могли б не входити в деталі.

ЕСТР.

Що ми народилися?

*Володимир вибухає щирим сміхом, який негайно
здушує, рукою натискає статъ, обличчя викри-
влене.*

ВОЛ.

Чоловік не може навіть більше сміятися.

ЕСТР.

Страшна кривда.

ВОЛ.

Тільки усміхатися. *(Усміхається раптово від вуха до
вуха, так же раптово перестає).* Це не те саме. Нічо-
го не вдієш. *(Павза).* Гого.

ЕСТР.

(роздратовано): Що таке?

ВОЛ.

Чи ти читав колись Біблію?

ЕСТР.

Біблію... *(Замислений).* Я мусів колись заглядати.

ВОЛ.

Чи пам'ятаєш Євангелію?

ЕСТР.

Я пам'ятаю мапу Святої Землі. Була кольорова. Ду-
же гарна. Мертве море було блідосинє. Від самого по-
гляду на нього я мав спрагу. Туди ми поїдемо, ка-
зав я собі, туди поїдемо в пошлюбну подорож. Бу-
демо плавати. Будемо щасливі.

ВОЛ.

Ти повинен був бути поетом.

ЕСТР.

Я був. *(Показує на своє лахміття).* Хіба не видно?

Тиша.

ВОЛ. На чому я закінчив... Як твоя нога?
ЕСТР. Пухне на очах.
ВОЛ. А, так, двох злодіїв. Чи пригадуєш ту історію?
ЕСТР. Ні.
ВОЛ. Розказати тобі?
ЕСТР. Ні.
ВОЛ. Скорше пройде час. (Павза). Два злодії, розп'яті в той же час, як наш Спаситель. Один...
ЕСТР. Наш хто?
ВОЛ. Наш Спаситель. Два злодії. Один, виходить, був спасенний, а другий... (Шукає слова протилежного до спасенний) ...проклятий.
ЕСТР. Спасенний від чого?
ВОЛ. Пекла.
ЕСТР. Я йду геть.

Не рухається.

ВОЛ. А все ж... (Павза) ...як це так — вірю, що тобі не набридає — як це так, що з чотирьох євангелістів, лиш один говорить про спасіння злодія. (Павза). Слухай, Гого, відбий час від часу м'ячика, не можеш?
ЕСТР. (з перебільшенням захопленням): Це для мене дійсно незвичайно цікаве.
ВОЛ. Один з чотирьох. Два не згадують злодіїв зовсім, а третій каже, що обидва вони його ображали.
ЕСТР. Кого?
ВОЛ. Що?
ЕСТР. Про що тут мова? Кого ображали?
ВОЛ. Спасителя.
ЕСТР. Чому?
ВОЛ. Бо він не хотів їх спасти.
ЕСТР. Від пекла?
ВОЛ. Дурню! Від смерти.
ЕСТР. Я думав, що ти казав від пекла.
ВОЛ. Від смерти, від смерти.
ЕСТР. Ну, і що з того?
ВОЛ. Тоді обидва повинні бути прокляті.
ЕСТР. А чому ні?
ВОЛ. Але один з чотирьох говорить, що один з двох був спасенний.

ЕСТР. Що ж? Вони не погоджуються, то все.
ВОЛ. Але всі чотири були там. І лише один говорить про злодія, що був спасений. То чому вірити йому, а не тим іншим?
ЕСТР. А хто йому вірить?
ВОЛ. Кожний. Це єдина версія, яку вони знають.
ЕСТР. Люди, кров би то, є дурні мавпи.

Підводиться з болем, йде, кульгаючи, зовсім ліворуч, зупиняється, дивиться в далечинь, тримаючи над очима долоню, повертається, іде зовсім праворуч, дивиться в далечинь. Володимир слідує за ним, згодом іде й підносить черевик, заглядає в нього, поспішно кидає.

ВОЛ. Фу!

Плює. Естрада повертається всередину, стає плечима до аудиторії.

ЕСТР. Чудове місце. (Обертається, іде вперед, стає лицем до аудиторії). Інспіруючі можливості. (Обертається до Володимира). Ходім.

ВОЛ. Ми не можемо.

ЕСТР. Чому?

ВОЛ. Ми чекаємо на Годо.

ЕСТР. (в розпуці): О! (Павза). Ти певний, що це тут?

ВОЛ. Що?

ЕСТР. Що нам тут чекати.

ВОЛ. Він казав біля дерева. (Вони дивляться на дерево). Чи бачиш якесь інше?

ЕСТР. Яке це дерево?

ВОЛ. Я не знаю. Вербка.

ЕСТР. А де листки?

ВОЛ. Мабуть, всохла.

ЕСТР. Не плакуча більше.

ВОЛ. Або не сезон ще, може.

ЕСТР. Схожа більше на кущ.

ВОЛ. На чагар.

ЕСТР. Кущ.

ВОЛ. На — що ти хочеш цим сказати? Що ми прийшли на інше місце!

ЕСТР. Він повинен бути тут.
ВОЛ. Він не казав, що напевно прийде.
ЕСТР. А якщо не прийде?
ВОЛ. То ми прийдемо завтра назад.
ЕСТР. І знову після завтра.
ВОЛ. Можливо.
ЕСТР. І так далі.
ВОЛ. Суть в тому —
ЕСТР. Аж поки він не прийде.
ВОЛ. Ти жорстокий.
ЕСТР. Ми були тут вчора.
ВОЛ. О, ні. Тут ти помиляєшся.
ЕСТР. Що ми робили вчора?
ВОЛ. Що ми робили вчора?
ЕСТР. Так.
ВОЛ. Чому... (Сердито). З тобою ніщо не певне.
ЕСТР. На мою думку, ми вчора були тут.
ВОЛ. (дивиться навколо): Пізнаєш це місце?
ЕСТР. Я того не сказав.
ВОЛ. Тож.
ЕСТР. Не робить різниці.
ВОЛ. Все одно... оте дерево... (Повертається до аудиторії), оте болото...
ЕСТР. Ти певний, що цього вечора?
ВОЛ. Що?
ЕСТР. Ми мали чекати.
ВОЛ. Він казав — у суботу. (Павза) Я думаю.
ЕСТР. Ти думаєш.
ВОЛ. Я мусів записати. (Риється в кишенях, що випинаються від всякого принагідного дрантя).
ЕСТР. (дуже настирливо): Але в яку суботу? І чи це субота? Чи це радше не неділя? (Павза). Або понеділок? (Павза). Або п'ятниця?
ВОЛ. (перелякано дивиться перед себе, наче б дата була виписана на краєвиді): То неможливо!
ЕСТР. Або четвер?
ВОЛ. І що ми зробимо.
ЕСТР. Якщо він був тут учора, а нас не було, то можеш бути певний, що він сьогодні знову не прийде.
ВОЛ. Але ти кажеш, що ми були тут учора.

ЕСТР. Я можу помилятися. (Павза). Перестаньмо говорити на хвилину, не маєш нічого проти?

ВОЛ. (слабо): Добре. (Естрагон сідає на купу, Володимир ходить схвильовано туди й назад, зпиняючися час від часу, щоб глянути в далечинь. Естрагон засинає. Володимир врешті зупиняється перед Естрагоном.) Гого! Гого! ГОГО!

Естрагон будиться.

ЕСТР. (усвідомлює жах свого становища): Я спав! (У розпуці). Чому ти не даси мені поспати?

ВОЛ. Я був самотній.

ЕСТР. Я мав сон.

ВОЛ. Не кажи мені!

ЕСТР. Мені снилося...

ВОЛ. НЕ КАЖИ МЕНІ!

ЕСТР. (робить жест у бік універсуму): Цей тобі достатній? (Тиша). Це з твого боку негарно, Діді. Кому я розкажу свої приватні марення, якщо не можу їх тобі сказати?

ВОЛ. Хай залишаться приватні. Ти знаєш, що я не можу їх витримати.

ЕСТР. (холодно): Бувають такі хвилини, коли я думаю, чи не краще було б нам розійтися.

ВОЛ. Ти далеко не пішов би.

ЕСТР. То було б погано, дійсно погано. (Павза). Не було б то, Діді, дійсно погано? (Павза) Коли думаєш над красою дороги. (Павза). І добротою подорожніх. (Павза). Не було б то, Діді?

ВОЛ. Заспокойся.

ЕСТР. (сенсуально): Заспокойся... заспокойся... Англієць сказав би заспокейся. (Павза): Чи ти знаєш ту історію про англійця у борделі?

ВОЛ. Так.

ЕСТР. Розкажи мені.

ВОЛ. Перестань!

ЕСТР. Англієць, випивши трішки більше, як звичайно, прямує до борделю. Властителька питає, чи він хоче ясно-темно- чи рижоволосу. Продовжуй.

ВОЛ. ПЕРЕСТАНЬ!

Володимир поспішно виходить. Естрадаґон встає і слідує за ним аж до краю сцени. Жести Естрадаґона такі, як у глядача, який захоочує боксера. Входить Володимир. Проходить повз Естрадаґона, переходить сцену, опустивши голову. Естрадаґон робить крок у його бік, зупиняється.

ЕСТР. (ніжно): Ти хотів зі мною говорити? (Тиша. Естрадаґон робить крок уперед). Ти мав мені щось сказати? (Тиша. Ще крок уперед). Діді...

ВОЛ. (не обертаючись): Я нічого не маю тобі сказати.

ЕСТР. (крок уперед): Ти сердишся? (Тиша. Крок уперед). Пробач мені. (Тиша. Крок уперед. Естрадаґон кладе руку Володимирові на плече). Давай, Діді. (Тиша). Подай мені руку. (Володимир децо повертається). Обніми мене! (Володимир штивніє). Не будь упертий! (Володимир м'якшає. Вони обнімаються. Естрадаґон відсахується). Ти смердиш часником!

ВОЛ. То для печівки. (Тиша. Естрадаґон уважно приглядається до дерева). Що будемо тепер робити?

ЕСТР. Чекати.

ВОЛ. Так, але чекаючи.

ЕСТР. А що, якби повіситися?

ВОЛ. Г-м. Це дало би нам ерекцію.

ЕСТР. (дуже схвильований): Ерекцію!

ЕСТР. З усім, що слідує. Де воно падає, там мандрикула росте. Тому вони й кричать, коли їх витягаєш. Ти того не знав?

ЕСТР. Вішаймося негайно!

ВОЛ. З гілляки? (Ідуть до дерева). Я б йому не довіряв.

ЕСТР. Попробувати можна.

ВОЛ. Тож починай.

ЕСТР. Після тебе.

ВОЛ. Ні, ні, ти перший.

ЕСТР. Чому я?

ВОЛ. Ти легший за мене.

ЕСТР. В тому річ!

ВОЛ. Я не розумію.

ЕСТР. Май свій глузд, не можеш?

Володимир вдається до свого глузду.

- ВОЛ. (безнадійно): Я далі в темряві.
- ЕСТР. Ось воно як. (Задумався). Гілка... гілка... (Розлючено). Вживай голову, не можеш?
- ВОЛ. Ти моя єдина надія.
- ЕСТР. (з зусиллям): Гого легший — гілка не ломиться — Гого мертвий. Діди тяжкий — гілка ломиться — Діди самотній. В іншому випадку...
- ВОЛ. Я про це не думав.
- ЕСТР. Якщо вона тебе повісить, то повісить все на світі.
- ВОЛ. Але чи я дійсно тяжчий за тебе?
- ЕСТР. Ти так казав. Я не знаю. Можливості однакові. Або приблизно.
- ВОЛ. Добре, то що робити?
- ЕСТР. Не робім нічого. Так безпечніше.
- ВОЛ. Почекаймо, побачимо, що він скаже.
- ЕСТР. Хто?
- ВОЛ. Годо.
- ЕСТР. Добра думка.
- ВОЛ. Почекаймо, аж будем точно знати, де стоїмо.
- ЕСТР. З другого боку, може, краще кувати залізо, поки не захолоне.
- ВОЛ. Я цікавий знати, що він нам запропонує, тоді ми або приймемо, або ні.
- ЕСТР. А що ми точно в нього просили?
- ВОЛ. Хіба ти там не був?
- ЕСТР. Можливо, я не слухав.
- ВОЛ. О... нічого дуже точного.
- ЕСТР. Щось як моління.
- ВОЛ. Точно.
- ЕСТР. Неясну суплікацію.
- ВОЛ. Точнісінько.
- ЕСТР. І що він відповів?
- ВОЛ. Що він побачить.
- ЕСТР. Що нічого не може обіцяти.
- ВОЛ. Що мусить ще над тим подумати.
- ЕСТР. У затишку свого дому.
- ВОЛ. Порадитися з родиною.
- ЕСТР. З своїми приятелями.
- ВОЛ. З своїми агентами.
- ЕСТР. З своїми кореспондентами.
- ВОЛ. З своїми книжками.

ЕСТР. Банковими конто.
ВОЛ. Заки зробить рішення.
ЕСТР. Це нормальна річ.
ВОЛ. Хіба ні?
ЕСТР. Я думаю, що так.

Тиша.

ЕСТР. (стурбовано): А ми?
ВОЛ. Пробач?
ЕСТР. Я сказав — а ми?
ВОЛ. Не розумію.
ЕСТР. Де ми тут входимо?
ВОЛ. Входимо?
ЕСТР. Не спіши.
ВОЛ. Входимо? Рачки.
ЕСТР. Аж так погано?
ВОЛ. Ваша Милість бажали б обстояти свої прерогативи?
ЕСТР. Ми вже не маємо ніяких прав?

Сміх Володимира, здушений, як перед тим.

ВОЛ. Я реготав би, якби не було заборонено.
ЕСТР. Ми втратили свої права?
ВОЛ. (артикулярно): Ми їх позбулися.

Тиша. Вони стоять без руху, руки звисають, голови понурі, коліна вгинаються.

ЕСТР. (слабо): Ми не зв'язані? (Павза). Ми не...
ВОЛ. Слухай!

Слухають, гротесково штивні.

ЕСТР. Нічого не чую.
ВОЛ. Ш-ш-ш! (Наслухають. Естрагон тратить рівновагу, майже падає. Хапається за плече Володимира, який захитується. Слухають, збившись до купи). Я теж ні.

Віддих полегшення. Вони стають відпружені й розходяться.

ЕСТР. Ти мене злякав.
ВОЛ. Я думав, що то він.
ЕСТР. Хто?
ВОЛ. Годо.
ЕСТР. Е! Вітер в очереті.
ВОЛ. Я був би присягнув, що чув крики.
ЕСТР. А чого б він кричав?
ВОЛ. На свого коня.

Тиша.

ЕСТР. *(розлючено)*: Я голодний.
ВОЛ. Хочеш моркву?
ЕСТР. То все, що маєш?
ВОЛ. Можливо, маю трохи ріпи.
ЕСТР. Дай моркву. *(Володимир перегортає в кишенях, виймає ріпу і дає Естраґонові, який кусає. Люто)*. Це ріпа!
ВОЛ. О, пробач. Я був би присягнув, що морква. *(Знов перегортає в кишенях, не знаходить нічого, тільки ріпу)*. Все ріпа. *(Перегортає)*. Ти мусів з'їсти останню. *(Перегортає)*. Зажди, маю. *(Виймає моркву і дає Естраґонові)*. Ось, любий приятелю. *(Естраґон витирає моркву об рукав і починає їсти)*. Остання вже, кінець.
ЕСТР. *(жуючи)*: Я тебе щось питаю.
ВОЛ. О.
ЕСТР. Чи ти відповів?
ВОЛ. Як смакує морква?
ЕСТР. Морква є морква.
ВОЛ. Тим краще, тим краще. *(Павза)*. А що ти хотів знати?
ЕСТР. Я забув. *(Жує)*. Тому мені досадно. *(Поглядає з задоволенням на моркву, завішує її між двома пальцями)*. Я ніколи не забуду цієї моркви. *(Ссе її кінець, замислений)*. А, так — тепер я пригадав.
ВОЛ. Отож?
ЕСТР. *(його рот повний, гугняво)*: Чи ми зв'язані?
ВОЛ. Не розумію й слова.
ЕСТР. *(жує, ковтає)*: Я тебе питаю, чи ми зв'язані.
ВОЛ. Зв'язані?
ЕСТР. Зв'я — за — ні.
ВОЛ. Що ти розумієш під зв'язані?

ЕСТР. Прив'язані.
ВОЛ. Але до кого? Ким?
ЕСТР. До того чоловіка.
ВОЛ. До Годо? Прив'язані до Годо! Що за думка! Немає мови. (Павза). Покищо.
ЕСТР. Він називається Годо?
ВОЛ. Я думаю.
ЕСТР. Уяви собі. (Підносить рештки моркви за гичку, крутить перед очима). Дивно. Чим довше їси, тим гірше смакує.
ВОЛ. Зі мною якраз навпаки.
ЕСТР. Іншими словами?
ВОЛ. Я звикаю до погані з часом.
ЕСТР. (після довгої задуми): Хіба це навпаки?
ВОЛ. Питання темпераменту.
ЕСТР. Характеру.
ВОЛ. Нічого тут не зарадиш.
ЕСТР. Не варто витратити сили.
ВОЛ. Чоловік є тим, чим є.
ЕСТР. Не варто пручатися.
ВОЛ. Суттєве не міняється.
ЕСТР. (простягає рештки моркви Володимирі): Хочеш докінчити?

Страшний крик зараз поблизу. Естрада випускає з рук моркву. Обидва стоять нерухомо, тоді нараз кидаються на боки. Естрада зупиняється на півдорозі, біжить назад, підносить моркву, пхає до кишені, біжить до Володимира, який чекає на нього, знову зупиняється, біжить назад, підносить черевик, біжить до Володимира. Тиснуться один до одного, плечі згорблені, шуляться від загрози, ждуть.

Входять Поззо і Щасливий. Поззо іде на Щасливому, поганяючи його на шнурі за шю, — так що Щасливий входить перший, відтак слідує шнур, який є досить довгий, щоб Щасливий дійшов до середини сцени, заки з'явиться Поззо. Щасливий несе тяжку валізу, крісло, що складається, кошук і пальто. Поззо несе канчук.

ПОЗЗО (за сценою): Вйо! (Ляскіт канчука. Поззо з'являється. Вони переходять сцену. Щасливий переходить повз Володимира і Естрагона і виходить. Поззо, побачивши Володимира і Естрагона, відразу зупиняється. Шнур натягається, Поззо сильно шарпає його). Назад!

Чути гук, як Щасливий падає з усім нивантаженням. Володимир і Естрагон повертаються в його сторону, пів-бажаючи, пів-боячися піти йому на поміч. Володимир робить крок до Щасливого, Естрагон тримає його за рукав.

ВОЛ. Пустити мене!

ЕСТР. Стій на місці!

ПОЗЗО Уважай! Він недобрий. (Володимир і Естрагон звертаються до Поззо). До чужих.

ЕСТР. (притишено): Чи то він?

ВОЛ. Хто?

ЕСТР. (пробує пригадати ім'я): У-м-м...

ВОЛ. Годо?

ЕСТР. Так.

ПОЗЗО Представляюся: Поззо.

ВОЛ. (до Естрагона): Зовсім ні!

ЕСТР. Він казав Годо.

ВОЛ. Зовсім ні!

ЕСТР. (несміло до Поззо): Ви не пан Годо?

ПОЗЗО (жахаючим голосом): Я є Поззо! (Тиша). Поззо! (Тиша). Це ім'я нічого для вас не значить? (Тиша). Я питаю, чи це ім'я нічого для вас не значить?

Володимир і Естрагон дивляться запитливо один на одного.

ЕСТР. (вдає, що пригадує): Боззо... Боззо...

ВОЛ. (у такт): Поззо... Поззо...

ПОЗЗО ПШПОЗЗО!

ЕСТР. О, Поззо... чекайте... Поззо...

ВОЛ. Боззо чи Поззо?

ЕСТР. Поззо... ні... я побоююсь... ні... я щось не...

Поззо погрозово наближається.

- ВОЛ. *(примирливо)*: Я знав колись родину Ґоззо. Мама мала гонорею.
- ЕСТР. *(поспішно)*: Ми не з цих сторін, пане.
- ПОЗЗО Ви людські істоти все одно. *(Накладає окуляри)*. Наскільки можна бачити. *(Знімає окуляри)*. Тої самої породи, що і я. *(Вибухає реготом)*. Тої породи, що Поззо. Створені на подобу Божу!
- ВОЛ. Отож бачите...
- ПОЗЗО *(владно)*: Хто є Ґодо?
- ЕСТР. Ґодо?
- ПОЗЗО Ви думали, що я Ґодо.
- ВОЛ. О, ні, пане, навіть на хвилинку ні, пане. ;
- ПОЗЗО Хто він?
- ВОЛ. О, він є... він є щось в роді знайомого.
- ЕСТР. Нічого подібного, ми ледве його знаємо.
- ВОЛ. Правда... ми його добре не знаємо... але все одно...
- ЕСТР. Персонально, я б його навіть не пізнав, якби зустрів.
- ПОЗЗО Ви взяли мене за нього.
- ЕСТР. *(виправдується перед Поззо)*: Так сказавши... ви розумієте... присмерк... напруження... чекання... я признаюся... мені здавалось... на хвилину...
- ПОЗЗО Чекання? То ви його чекали?
- ВОЛ. Ви ж бачите...
- ПОЗЗО Тут? На моєму полі?
- ВОЛ. Ми не думали нічого злого.
- ЕСТР. Ми мали добрі наміри.
- ПОЗЗО Дорога є вільна для всіх.
- ВОЛ. Ми теж так думали.
- ПОЗЗО То ганебно. Але ви тут.
- ЕСТР. Нічого не вдієш.
- ПОЗЗО *(з великодушним жестом)*: Не згадуймо більше про це. *(Шарпає шнур)*. Вставай, свине! *(Павза)*. Кожного разу, як упаде, зараз засинає. *(Шарпає шнур)*. Встань, хруню! *(Чути, як Щасливий встає і підносить пакунки. Поззо шарпає шнур)*. Назад! *(Щасливий входить задом)*. Стань! *(Щасливий стає)*. Обернися! *(Щасливий обертається. До Володимира і Естрагона, чемно)*. Панове, я щасливий, що вас зустрів. *(Перед їхнім недовірливим виразом)*. Так, так, щиро щасливий. *(Шарпає шнур)*. Ближче! *(Щасливий на-*

ближається). Стань. (Щасливий стає). Так, дорога видається довгою, коли подорожуєш сам, приблизно... (Дивиться на годинник)... так... (Рахує)... так, шість годин, правильно, якраз шість годин, і ні душі навколо. (До Щасливого). Пальто! (Щасливий ставить на землю валізу, підходить, подає пальто, вертається назад, бере валізу). Потримай! (Поззо подає канчук, Щасливий підходить і, маючи обладвані руки, бере канчук у зуби, вертається назад. Поззо починає вдягати пальто, зупиняється). Пальто! (Щасливий ставить валізу, кошик і крісло, підходить, помагає Поззо вдягнути пальто, вертається на місце, підносить валізу, кошик, крісло). Запах осені в повітрі цього вечора. (Поззо кінчає застібатися, нахилиється, оглядає себе, випростовується). Канчук! (Щасливий підходить, нагинається, Поззо вириває йому з уст канчук, Щасливий повертається на місце). Так, панове, я не можу бути довго без товариства мені подібних. (Накладає окуляри і дивиться на двох подібних). Навіть, якщо подібність недосконала. (Знімає окуляри). Крісло! (Щасливий кладе валізу і кошик, підходить, розкладає крісло, ставить його, йде на місце, підносить валізу і кошик). Ближче! (Щасливий кладе валізу і кошик, підходить, посуває крісло, вертається на місце, підносить валізу і кошик. Поззо сідає, прикладає до грудей Щасливого канчук і пхає). Назад! (Щасливий робить крок назад). Далі! (Щасливий робить другий крок назад). Стань! (Щасливий стає. До Володимира і Естрагона). Саме тому, з вашої згоди, я пропоную побути з вами, заки наважуся йти далі. Кошик! (Щасливий підходить, подає кошик, вертається на місце). Свіже повітря стимулює виснажений апетит. (Відкриває кошик, виймає кусень курки і пляшку вина). Кошик! (Щасливий підходить, забирає кошик, вертається назад). Далі! (Щасливий робить крок назад). Він смердить. Щасливих днів!

П'є з пляшки, ставить її на землю, починає їсти. Тиша. Володимир і Естрагон, спочатку уважно, опісля більше відважно ходять круг Щасливого, оглядаючи його згори до низу. Поззо ненажерли-

во їсть свою курку, висисає кісточки і викидає геть. Щасливий повільно осідає, аж валіза і кошук торкаються землі, тоді випростовується раптово і знов починає осідати. Ритм людини, що спить на ногах).

ЕСТР. Що йому болять?
ВОЛ. Він виглядає втомлений.
ЕСТР. То чому не покладе свої пакунки?
ВОЛ. Як я маю знати? (Підходять ближче). Уважай!
ЕСТР. Скажи щось до нього.
ВОЛ. Глянь!
ЕСТР. Що?
ВОЛ. Його шия!
ЕСТР. (дивиться на шию): Я нічого не бачу.
ВОЛ. Отут.

Естрагон переходить до Володимира.

ЕСТР. О, бачу!
ВОЛ. З рани тече.
ЕСТР. То від шнура.
ВОЛ. То від тертя.
ЕСТР. То неминуче.
ВОЛ. То від вузла.
ЕСТР. Від розтирання.

Продовжують оглядати, зупиняють погляди на обличчі.

ВОЛ. (заздрісно): Він не зле виглядає.
ЕСТР. (здвигає плечима, робить гримасу): Думаєш?
ВОЛ. Трохи жіночий.
ЕСТР. А глянь на слину.
ВОЛ. То неминуче.
ЕСТР. А глянь — стікає.
ВОЛ. Може він придуркуватий.
ЕСТР. Кретин.
ВОЛ. (приглядається ближче): Виглядає, як гойтер.
ЕСТР. То не певне.
ВОЛ. Він має дихавицю.
ЕСТР. То конечно.

ВОЛ. А його очі!
ЕСТР. Що з ними?
ВОЛ. Вилазять з лоба.
ЕСТР. Виглядає, ніби при останнім віддиху.
ВОЛ. То не певне. (Павза). Постав йому питання.
ЕСТР. Чи то буде доречно?
ВОЛ. Чим ми ризикуємо?
ЕСТР. (несміливо): Добродію...
ВОЛ. Голосніше.
ЕСТР. (голосніше): Добродію...
ПОЗЗО Лиши його в спокою! (Вони обертаються до Поззо, який, закінчивши їсти, витирає рукою уста). Не бачите, що він хоче відпочити? Кошик! (Світить сірник і починає запалювати люльку. Естрагон запримітив на землі курячі кістки і дивиться на них пожадливо. Тому що Щасливий не рухається, Поззо люто кидає сірник і шарпає шнур). Кошик! (Щасливий здригається, майже падає, притомніє, підходить, кладе в кошик пляшку і вертається на місце. Естрагон дивиться на кості. Поззо світить другий сірник і запалює люльку). Що тут вимагати, то не його робота. (Тягне люльку, простягає ноги). А-а-а! Це вже краще.

ЕСТР. (несміливо): Будь ласка, пане...

ПОЗЗО Що таке, чоловіче добрий?

ЕСТР. Оті... ви скінчили з... оті... вам не потрібні... оті... кістки, пане?

ВОЛ. (оскандалений): Ти не міг уже зачекати?

ПОЗЗО Ні, ні, він зробив правильно, спитавши. Чи мені потрібні кістки? (Перегортає їх кінцем канчука). Ні, персонально вони мені більше не потрібні. (Естрагон робить крок до кісток). Але... (Естрагон зупиняється) ...але в теорії кістки належать їхньому носієві. Тому треба спитати його. (Естрагон іде до Щасливого, вагається). Не бійся, запитай його, він тобі скаже.

Естрагон стає перед Щасливим.

ЕСТР. Добродію, пробачте, добродію...

ПОЗЗО До тебе говорять, свине! Відповідай! (До Естрагона). Попробуй знову.

ЕСТР. Пробач, добродію, кістки, ти не хочеш костей?

Щасливий довго дивиться на Естрагона.

ПОЗЗО *(захоплений)*: Добродію! *(Щасливий хилить голову)*. Відповідай! Чи ти хочеш їх, чи ні? *(Щасливий мовчить)*. *(До Естрагона)*. Вони твої. *(Естрагон кидається на кості й починає гризти)*. Мені це не подобається. Він ніколи не відмовився від кістки перед тим. *(Занепокоєно дивиться на Щасливого)*. Добрий буде інтерес, як він мені захворіє.

Тягне люльку.

ВОЛ. *(вибухає)*: Це скандал!

Тиша. Приголомшений Естрагон перестає гризти, дивиться то на Поззо, то на Володимира. Поззо зрівноважений. Володимир засоромлений.

ПОЗЗО *(до Володимира)*: Ти на щось конкретне натякаєш?

ВОЛ. *(загикуючись, рішуче)*: Поводитись з людиною... *(Показує на Щасливого)* ...в цей спосіб... я думаю... що... ні... з людиною... ні... це скандал!

ЕСТР. *(щоб не лишитися позаду)*: Ганьба! *(Продовжує гризти)*.

ПОЗЗО Ви надто суворі. *(До Володимира)*. Скільки тобі років, якщо таке питання не грубе? *(Тиша)*. Шістдесят, сімдесят? *(До Естрагона)*. Якого, ти б сказав, він віку?

ЕСТР. Одинадцять.

ПОЗЗО Я нахабний. *(Витрясає люльку об канчук, підводиться)*. Мені треба йти. Дякую за ваше товариство. *(Передумує)*. Хібащо запалю ще одну люльку, заки піду. Що ви скажете? *(Не кажуть нічого)*. О, я не є податковий курій, я не звик курити дві люльки під ряд, це *(рука на серці, зідхає)* турбує моє серце. *(Тиша)*. Нікотина, чоловік її абсорбує, без уваги на обережність. *(Зідхає)*. Ви знаєте, як то є. *(Тиша)*. Хоч, можливо, ви не палите? Так? Ні? Це не має значення. *(Тиша)*. Але як мені тепер сідати без афектації, коли я вже встав? Не виглядаючи — як мені сказати? — нерішучою людиною. *(До Володимира)*. Пробач? *(Тиша)*. Можливо, ти не відзивався? *(Тиша)*. То не має значення. Подумаю... *(Думає)*.

- ЕСТР. А, так краще. (Ховає кості в кишеню).
- ВОЛ. Ходім.
- ЕСТР. Так скоро?
- ПОЗЗО Хвилиночка! (Шарпає шнур). Крісло! (Показує канчуком, Щасливий посуває крісло). Далі! Там! (Сідає. Щасливий іде на місце). Зроблено! (Набиває люльку).
- ВОЛ. (рішуче): Ходім!
- ПОЗЗО Вірю, що я вас не відганяю. Почекайте трохи довше, не пожалкуєте.
- ЕСТР. (відчув нюхом милостиню): Нам не спішно.
- ПОЗЗО (запалив люльку): Друга ніколи не така добра... (Витягає з уст люльку, задумується над нею) ... як перша, я думав. (Кладе в уста люльку). Але ця також добра.
- ВОЛ. Я йду.
- ПОЗЗО Він не може знести моєї присутності. Може я не особливо людяний, але хто зважає? (До Володимира). Подумай двічі, заки зробиш нерозважний крок. Скажімо, ти підеш за дня, бо не можна заперечити, що то ще день. (Вони всі дивляться на небо). Добре. (Всі перестають дивитися на небо). Що станеться в тім випадку — (Витягає з уст люльку, оглядає її) — погасла — (запалює люльку) — в тім випадку — (пихкає) — в тім випадку — (пихкає) — що станеться в тім випадку з вашим призначенням з тим... Годе, Годо, Годін... зрештою, ви знаєте, про кого я думаю, того, що має ваше майбутнє у своїх руках... (Павза). На всякий випадок ваше найближче майбутнє?
- ВОЛ. Хто вам казав?
- ПОЗЗО Він заговорив до мене! Якщо це потриває довше, то ми невдовзі будемо старими приятелями.
- ЕСТР. Чому він не поставить ті пакунки?
- ПОЗЗО Я теж був би щасливий зустрінути його. Чим більше людей зустрічаю, тим щасливіший стаю. Від найгіршої істоти чоловік відходить розумніший, багатший, більше свідомий своїх благословінь. Навіть ви... (Дивиться на кожного зокрема, щоб було ясно, що він має їх на увазі) ...навіть ви, хто зна, чи не додасте до моїх надбань.

ЕСТР. Чому він не поставить ті пакунки?
ПОЗЗО Хоч це мене здивувало б.
ВОЛ. Вам поставлено питання.
ПОЗЗО *(задоволений)*: Питання! Хто? Що? Хвилину тому ви величали мене паном, тремтіли в страху. А тепер ви ставите мені питання. Нічого доброго з цього не вийде!
ВОЛ. *(до Естрагона)*: Я думаю, що він слухає.
ЕСТР. *(ходить круг Щасливого)*: Що?
ВОЛ. Можеш його тепер спитати. Він насторожений.
ЕСТР. Спитати — що?
ВОЛ. Чому він не поставить своїх пакунків.
ЕСТР. Сумніваюся.
ВОЛ. Спитай його, не можеш?
ПОЗЗО *(який слідкував за обміном думок дуже уважно, боячися, щоб не загубилося питання)*: Ви хочете знати, чому він не поставить свої пакунки, як ви їх називаєте.
ВОЛ. Так.
ПОЗЗО *(до Естрагона)*: Ти певний, що погоджуєшся з тим?
ЕСТР. Він сопе, як кит.
ПОЗЗО Відповідь така. *(До Естрагона)*. Але стій спокійно, прошу тебе, ти мене нервуєш!
ВОЛ. Ось.
ЕСТР. Що таке?
ВОЛ. Він готовий говорити.

Естрагон стає поруч Володимира. Без руху, плече об плече, чекають.

ПОЗЗО Добре. Чи всі готові? Чи всі дивляться на мене? *(Поглядає на Щасливого, шарпає шнурок, Щасливий підносить голову)*. Чому не дивишся, свине, на мене! *(Щасливий дивиться на нього)*. Добре. *(Кладе люльку в кишеню, витягає маленький пульверизатор, скроплює собі горло, пхає пульверизатор назад у кишеню, прочищує горло, плює, знову витягає пульверизатор, скроплює горло, пхає пульверизатор у кишеню)*. Я готовий. Чи всі слухають? Чи всі готові? *(Дивиться на кожного зокрема, тягне шнур)*. Свине! *(Щасливий підносить голову)*. Не люблю говорити в порожнечу. Добре. Я подумаю. *(Думає)*.

ЕСТР. Я йду.

ПОЗЗО Що точно ви хотіли знати?

ВОЛ. Чому він...

ПОЗЗО (розлючений): Не перебивай! (Павза. Спокійніше). Як усі нараз почнемо говорити, то нікуди не зайдемо. (Павза). Що я говорив? (Павза. Голосніше). Що я говорив?

Володимир мімікою наслідує людину, що несе тяжкий тягар. Поззо дивиться на нього розгублений.

ЕСТР. (з притиском): Пакунки. (Показує на Щасливого). Чому? Весь час тримати. (Присідає, задихаючись). Ніколи не покласти. (Розправляє плечі, випростовується з полегшею). Чому?

ПОЗЗО О! Чому ви цього не сказали перед тим? Чому він не влаштується вигідно? Попробуймо в'яснити. Чи він не має права? Зовсім певно має. З цього виходить, що він не хоче. І тут уся логіка для нас. А чому він не хоче? (Павза). Панове, причина є така.

ВОЛ. (до Естрагона): Візьми це до уваги.

ПОЗЗО Він хоче зробити на мене враження, щоб я його тримав.

ЕСТР. Що?

ПОЗЗО Можливо, я не висловився як слід. Він намагається розчулити мене, щоб я покинув думку розлучитися з ним. Ні, це теж не зовсім те.

ВОЛ. Ви хочете його позбутися?

ПОЗЗО Він хоче підхлібитися, але не вийде.

ВОЛ. Ви хочете його позбутися?

ПОЗЗО Він думає, що коли я побачу, як він добре носить, — то буду схильний затримати його в цій функції.

ЕСТР. Ви маєте його досить?

ПОЗЗО У дійсності він носить, як свиня. Це не його робота.

ВОЛ. Ви хочете його позбутися?

ПОЗЗО Він думає, що коли я побачу його невтомність, то пожалую за своє рішення. Така його нужденна схема. Наче б мені бракувало слуг! (Всі три дивляться на Щасливого). Атласе, сину Юпітера! (Тиша). От і все, я думаю. Чи ще щось?

Пульверизатор.

- ВОЛ. Ви хочете його позбутися?
ПОЗЗО Зважте, що я міг би дуже добре бути в його шкірі, а він у моїй. Якби доля не схотіла навпаки. Кожному те, що належить.
- ВОЛ. Ви хопобутися?
ПОЗЗО Пробач?
ВОЛ. Ви хочете його позбутися?
ПОЗЗО Так. Але, замість прогнати його, що я міг давно зробити; я думаю, замість накопати його в сраку, — в доброті мого серця я веду його на ярмарок, де надіюсь дістати за нього добру ціну. Свята правда в тому, що тяжко проганяти такі істоти. Найкраще було б їх убивати.

Щасливий плаче.

- ЕСТР. Він плаче!
ПОЗЗО Старі собаки мають більше гідности. (*Простягає Естраґону хусточку*). Потіш його, якщо ти його жалуєш. (*Естраґон вагається. Іди. (Естраґон бере хусточку)*). Витри йому сльози. Він не буде почуватися забутим.

Естраґон вагається.

- ВОЛ. Дай мені, я це зроблю.

Естраґон відмовляється віддати хустку. Дитячі жести.

- ПОЗЗО Скоро, заки він не перестав. (*Естраґон підходить до Щасливого і хоче витерти йому сльози. Щасливий люто копає його в ногу. Естраґон кидає хусточку, шкутильгає по сцені, виючи з болю*). Хусточка!

Щасливий кладе пакунки, підносить хусточку, подає Поззо, вертається на місце, підносить пакунки.

- ЕСТР. Ой! Свиня! (*Підтягає ноговицю*). Він зробив мене калікою!

- ПОЗЗО Я тобі казав, що він не любить чужих.
ВОЛ. (до Естрагона): Покажи. (Естрагон показує ногу. До Поззо, розлючено). Він кривавить!
- ПОЗЗО Це добрий знак.
ЕСТР. (на одній нозі): Я ніколи не буду вже ходити!
ВОЛ. (ніжно): Я носитиму тебе. (Павза). Якщо це конечне.
ПОЗЗО Він перестав плакати. (До Естрагона). Ти врятував його. (Лірично). Сльози світу залишаються в тій самій кількості. За кожного, що починає плакати, хтось інший десь перестає. Так само є із сміхом. (Сміється). Тож не говорімо злого про нашу генерацію, вона не більше нещаслива за своїх попередників. (Павза). Також не говорімо про неї добре. (Павза). Не говорімо про неї зовсім. (Павза, розсудливо). То правда, що людність збільшилася.
ВОЛ. Пробуй ходити.

Естрагон, кульгаючи, робить кілька кроків, зупиняється перед Щасливим і плює на нього, тоді відходить і сідає на купі.

- ПОЗЗО Вгадайте, хто мене навчив усіх цих гарних речей. (Павза. Вказує на Щасливого). Мій Щасливий.
ВОЛ. (дивиться на небо): Чи та ніч не прийде вже ніколи.
ПОЗЗО Якби не він — всі мої думки, всі почування були би про буденні речі. (З особливою пристрасстю). Професійні турботи! (Спокійніше). Краса, граційність, правда перших вод, — я знав, що все це було понад мене. Тож я тудою з головою.
ВОЛ. (відірвався від споглядання на небо): З головою?
ПОЗЗО То було приблизно шістдесят літ тому... (Дивиться на годинник). ...так, приблизно шістдесят. (Виструнчується гордо). Ви не подумали б, судячи по мені, що? У порівнянні з ним я виглядаю, як молода людина, ні? (Павза). Капелюх! (Щасливий кладе на землю кошик і знімає свій капелюх. Його довге сиве волосся спадає на обличчя. Він пхає свій капелюх під пахву і підносить кошик). Тепер дивіться. (Поззо знімає свій капелюх. Він зовсім лисий. Знов натягає капелюх). Бачили?
ВОЛ. І тепер ви його проганяєте, такого старого вірного слугу!

ЕСТР. Свиню!

Поззо більше і більше хвилюється.

ВОЛ. Виссавши з нього найкраще, ви викидаєте його, як... як шкіру з банана. Дійсно!

ПОЗЗО (стогне, хапається руками за голову): Я не можу знести... як він поводить... ви не маєте уяви... то жахливе... він мусить відійти... (Розмахує руками). Я божеволюю... (Знесилений падає, голова в руках). Я не можу знести... довше...

Тиша. Всі дивляться на Поззо.

ВОЛ. Він не може того знести.

ЕСТР. Довше.

ВОЛ. Він божеволює.

ЕСТР. То жахливе.

ВОЛ. (до Щасливого): Як ти смієш! Це огидно! Такий добрий пан! Так розпинати його! Після довгих літ! Дійсно!

ПОЗЗО Він був такий ніжний. (Хлипає). І послужливий... і розважний... мій добрий янгол... а тепер... він мене до гробу заганяє.

ЕСТР. (до Володимира): Чи він хоче його замінити?

ВОЛ. Що?

ЕСТР. Чи він хоче когось іншого на його місце, чи ні?

ВОЛ. Я не думаю.

ЕСТР. Що?

ВОЛ. Я не знаю.

ЕСТР. Спитай його.

ПОЗЗО (спокійно): Панове, я не знаю, що на мене найшло. Пробачте. Забудьте все, що я казав. (Більше і більше стає таким, як був). Я не пам'ятаю точно, що то було, але можете бути певні, що в тому не було ні слова правди. (Підводиться, б'є себе в груди). Хіба я виглядаю на людину, яку можна змусити страждати? Щиро? (Перегортає в кишенях). Що я зробив із своєю люлькою?

ВОЛ. Маємо чарівний вечір.

ЕСТР. Незабутній.

ВОЛ. І то ще не кінець.
ЕСТР. Ніби ні.
ВОЛ. Це тільки початок.
ЕСТР. То жахливе.
ВОЛ. Гірше за пантоміму.
ЕСТР. Цирк.
ВОЛ. Концертова заля.
ЕСТР. Цирк.
ПОЗЗО Що я зробив з тою люлькою?
ЕСТР. Він сміхун, він загубив дуду-ун. (Голосно сміється).
ВОЛ. Я буду назад. (Поспішає до виходу).
ЕСТР. При кінці коридору, по лівій стороні.
ВОЛ. Затримай моє місце.

Виходить Володимир.

ПОЗЗО (майже в сльозах): Я загубив свою Кепп і Пітерсон!
ЕСТР. (захлинається, розбавлений): Він буде причиною моєї смерти!
ПОЗЗО Ти не бачив випадково — (Помітив відсутність Володимира). О! Він пішов! Не сказавши до побачення! Як він смів! Він міг почекати!
ЕСТР. Він був би луснув.
ПОЗЗО О! (Правда). О, так, тоді звичайно, в такому випадку...
ЕСТР. Ходіть сюди.
ПОЗЗО Пощо?
ЕСТР. Побачите.
ПОЗЗО Ти хочеш, щоб я встав?
ЕСТР. Скоро! (Поззо встає і підходить до Естрагона. Естрагон показує). Гляньте.
ПОЗЗО (наклавши окуляри): О, дійсно!
ЕСТР. Вже по всьому.

Входить Володимир, понурий. Плечем штовхає Щасливого із своєї дороги, копає і перевертає стілець, крокує, спокійніший.

ПОЗЗО Він не задоволений.
ЕСТР. (до Володимира): Ти прогавив тут баль. Шкода.

Володимир зупиняється, підносить стілець, крокує, спокійніший.

ПОЗЗО Він втихає. (Дивиться кругом). У дійсності все втихає. Находить велика тиша. (Підносить руку). Слушайте! «Пан» спить.

ВОЛ. Чи та ніч не прийде вже ніколи?

Всі три дивляться на небо.

ПОЗЗО Ви не думаєте відходити, аж поки не прийде?

ЕСТР. Бачите...

ПОЗЗО То дуже природне, дуже природне. Я сам у вашій ситуації, якби мав побачення з Годін... Годен... Годо... зрештою, ви знаєте, про кого я говорю, я чекав би аж до ночі чорної, заки б пішов. (Поглядає на стілець). Я дуже радо сів би, але не знаю, як би то зробити.

ЕСТР. Чи можу якимось допомогти?

ПОЗЗО Якби ти мене попросив, можливо.

ЕСТР. Що?

ПОЗЗО Якби ти мене попросив сідати.

ЕСТР. Це вам допомогло б?

ПОЗЗО Сподіваюся, що так.

ЕСТР. То починаємо. Сідайте, пане, я вас благаю.

ПОЗЗО Ні, ні, і не думав би такого! (Павза. Набік). Прости ще раз.

ЕСТР. Прошу, прошу, сідайте, я вас благаю, бо дістанете запалення.

ПОЗЗО Ти дійсно думаєш?

ЕСТР. Абсолютно певне.

ПОЗЗО Без сумніву, твоя правда. (Сідає). Зробив! (Павза). Дякую, любий чоловіче. (Дивиться на годинник). Але я мушу вибиратися, якщо маю дотриматися свого розкладу.

ВОЛ. Час зупинився.

ПОЗЗО (тулить годинник до вуха): Не вір у це, добродію, не вір у це. (Впихає годинник назад до кишені). У що тільки хочеш, лише не в це.

ЕСТР. (до Поззо): Йому все сьогодні видається чорним.

ПОЗЗО Крім склепіння неба. (Сміється, задоволений своїм дотепом). Але я бачу в чому річ, ви не з цих сторін і не знаєте, що наші присмерки спроможні діяти. Сказати вам? (Тиша. Естрадон знову бавиться своїм

черевиком, Володимир своїм капелюхом). Я не можу вам відмовити. (Пульверизатор). Трішечки уваги, якщо ваша ласка. (Володимир і Естрагон продовжують бавитися, Щасливий майже спить. Поззо слабо лящить канчуком). Що сталося з цим канчуком? (Встає, лящить більш енергійно, врешті успішно. Щасливий підстрибує, Володимирів капелюх, Естрагонів черевик, Щасливого капелюх — летять на землю. Поззо кидає канчук. Дивиться на Володимира і Естрагона). Що я казав?

ВОЛ. Ходім.

ЕСТР. Але звільніть ноги від свого тягару, я вас благаю, а то захопите ще смерть.

ПОЗЗО Правда. (Сідає. До Естрагона). Як ви зветесь?

ЕСТР. Адам.

ПОЗЗО (не слухавши): А так! Ніч. (Підносить голову). Але будьте більше уважні, на милість Бога, а то ми нікуди не дійдемо. (Дивиться на небо). Гляньте! (Всі дивляться на небо, крім Щасливого, що дрімає. Поззо шарпає шнур). Чи ти подивишся, свине, на небо! (Щасливий дивиться на небо). Добре, досить. (Всі перестають дивитися на небо). Що в ньому такого надзвичайного? Небо. Бліде і ясне, як всяке інше небо о цій порі дня. (Павза). У цих широтах. (Павза). Як погода гарна. (Лірично). Годину тому (дивиться на годинник, прозаїчно) приблизно (Лірично), виливши з себе навіть від (Вагається, прозаїчно) десятої ранку (Лірично) невтомні струмені червоного і білого світла, починає втрачати свою променистість, бліднути (Жест обох рук, що в'януть повільно), блідо, ще трішки блідше, трішки блідше, аж (Драматична павза, обидві руки розкинені на боки) п-п-п-ф! Кінець. Іде спочити. Але — (Піднесена рука для остороги) — але, за цією завісою ніжності і тиші, ніч знаходить (Вібруюче) і вибухне на нас (Ляскає пальцями), пап! Отак! (Надхнення залишає його). Коли ми найменше того сподіваємося. (Тиша. Сумовито). Так воно є на цій сучій землі.

Довга тиша.

ЕСТР. Якщо людина знає.
ВОЛ. То може чекати свого часу.
ЕСТР. Знає, чого сподіватися.
ВОЛ. Тоді нема чого журитися.
ЕСТР. Просто чекати.
ВОЛ. Ми до того звикли. (*Підносить капелюх, заглядає в середину, витрясає, натягає на голову*).
ПОЗЗО Яке я справив на вас враження? (*Володимир і Естрагон дивляться на нього спантеличено*). Добре? Можливе? Таке собі? Погане? Зовсім погане?
ВОЛ. (*перший, що зрозумів*): О, дуже добре, дуже добре.
ПОЗЗО (*до Естрагона*): А на тебе, пане?
ЕСТР. О, трам бум, трам бум, трам бум.
ПОЗЗО О, благословляю вас, панове, благословляю! (*Павза*). Мені так потрібно заохоти! (*Павза*). Мені вийшло трохи слабше під кінець, ви не запримітили?
ВОЛ. О, можливо, тільки трішки, трішечки, манюнько.
ЕСТР. Я думав, що то було навмисне.
ПОЗЗО Бачите, моя пам'ять зраджує.

Тиша.

ЕСТР. А тим часом не діється нічого.
ПОЗЗО Вам нудно?
ЕСТР. Трохи.
ПОЗЗО (*до Володимира*): А вам, пане?
ВОЛ. Мене вже краще розважали.

Тиша. Поззо внутрішньо переживає.

ПОЗЗО Панове, ви були... людяні до мене.
ЕСТР. Зовсім ні!
ВОЛ. Що за думка!
ПОЗЗО Так, так, ви були праві. Тож я питаю себе, чи міг би я щонебудь зробити для тих чесних хлопців, яким так дуже-дуже нудно.
ЕСТР. Навіть десять франків помогло б.
ВОЛ. Ми не жебраки!
ПОЗЗО Що міг би я зробити, я себе питаю, щоб їх розвеселити? Я їм кинув костей, я говорив до них про те чи інше, я пояснив про присмерк — ми погодимось.

Але чи цього досить — ось що мене мучить — чи цього досить?

ЕСТР. Навіть п'ять.

ВОЛ. (до Естрагона): Досить!

ЕСТР. Я не міг би взяти менше.

ПОЗЗО Чи цього досить? Без сумніву. Але я ліберальний. Така моя вдача. Цього вечора. Тим для мене гірше. (Шарпає шнур, Щасливий дивиться на нього). Бо я терпітиму за це, без сумніву. (Підбирає канчук). Що ви волієте? Щоб він танцював, чи співав, чи деклямував, чи думав, чи...

ЕСТР. Хто?

ПОЗЗО Хто! Чи ви вмієте думати, ви два?

ВОЛ. Він думає?

ПОЗЗО Звичайно. Вголос. Він колись навіть дуже гарно думав, я міг слухати його годинами. Тепер... (Здригається). Для мене гірше. Отож, хочете, щоб він подумав щось для вас?

ЕСТР. Я волію, щоб він танцював, було б веселіше.

ПОЗЗО Не обов'язково.

ЕСТР. Не було б, Діді, веселіше?

ВОЛ. Я волів би чути, як він думає.

ЕСТР. Може б він перше затанцював, а пізніше думав — якщо не забагато від нього вимагаємо.

ВОЛ. (до Поззо): Чи це було б можливе?

ПОЗЗО Звичайно, нічого простішого. Це природний порядок. (Сміється коротко).

ВОЛ. Тоді нехай танцює.

Тиша.

ПОЗЗО Чи ти чуєш, свине?

ЕСТР. Він ніколи не відмовляється?

ПОЗЗО Раз відмовився. (Тиша). Танцюй, нуждо!

Щасливий ставить валізу й кошик, виходить наперед, обертається до Поззо. Танцює. Зупиняється.

ЕСТР. То все?

ПОЗЗО Біс!

Щасливий виконує ті самі рухи, зупиняється.

- ЕСТР. Пхи! Я сам міг би так робити. (*Імітує Щасливого, майже падає*). З маленькою вправою.
- ПОЗЗО Він колись танцював фарандолю, флінг, петушницю, джигу, фанданго, і навіть трубу. Він стрибав, з радості. Тепер це все, чого може досягнути. Чи ви знаєте, як він то називає?
- ЕСТР. Агонія Козла Відпущення.
- ВОЛ. Затвердження.
- ПОЗЗО Сітка. Він думає, що він заплутаний у сітку.
- ВОЛ. (*вигинається як естет*): У цьому щось єсть...

Щасливий іде до своїх пакунків.

- ПОЗЗО Агооов!

Щасливий штивніє

- ЕСТР. Скажіть нам про те, як він відмовився.
- ПОЗЗО З приємністю, з приємністю. (*Перекидає в кишенях*). Заждіть. (*Перекидає*). Чи то не є... (*Підносить голову, приголомшений вираз обличчя. Кволо*). Не можу знайти пульверизатора!
- ЕСТР. (*слабо*): Моя ліва легеня дуже квола. (*Кашляє в уривчастих тонах*). Але моя права легеня здорова, як дзвін!
- ПОЗЗО (*нормальний голос*): Неістотне. Що я говорив? (*Задумався*). Заждіть. (*Думає*). Чи то не є... (*Підносить голову*). Поможіть!
- ЕСТР. Хвилиночку!
- ВОЛ. Хвилиночку!
- ПОЗЗО Хвилиночку!

Всі три одночасно знімають капелюхи, тиснуть долонями чола, концентруються.

- ЕСТР. Ага!
- ВОЛ. Він уже знає.
- ПОЗЗО (*нетерпляче*): Отож?
- ЕСТР. Чому він не поклав свої пакунки?
- ВОЛ. Нісенітниця!
- ПОЗЗО Ти певний?

ВОЛ. До чорта, хіба ви нам того не казали?
ПОЗЗО Я вже вам казав?
ЕСТР. Він уже нам казав?
ВОЛ. Він поклав все одно.
ЕСТР. *(глянув на Щасливого)*: Дійсно. І що з того?
ВОЛ. Якщо він поклав свої пакунки, то неможливо, щоб ми питалися, чому він їх не поклав.
ПОЗЗО Здорово продумано!
ПОЗЗО Дай нам відповідь.
ВОЛ. Щоб танцювати.
ЕСТР. Правда!
ПОЗЗО Правда!

Тиша. Накладають капелюхи

ЕСТР. Нічого не діється, ніхто не приходить, ніхто не відходить, то жахливе!
ВОЛ. *(до Поззо)*: Скажи, хай думає.
ПОЗЗО Дай йому капелюх.
ВОЛ. Його капелюх?
ПОЗЗО Він не може думати без капелюха.
ВОЛ. *(до Естрагона)*: Дай йому капелюх.
ЕСТР. Я! Після того, що він мені зробив! Ніколи!
ВОЛ. Я йому подам. *(Не рухається)*.
ЕСТР. *(до Поззо)*: Скажи, нехай іде і піднесе собі.
ПОЗЗО Краще, як йому подати.
ВОЛ. Я йому подам.

Підносить капелюх і простягає здалека Щасливому, який не рухається.

ПОЗЗО Краще наложити йому на голову.
ВОЛ. Я йому наложу.

Підходить до Щасливого ззаду, уважно наближається, накладає на голову капелюх і вправно відходить. Щасливий не рухається. Тиша.

ЕСТР. На що він чекає?
ПОЗЗО Відступіть назад! *(Володимир і Естрагон відходять далі від Щасливого. Поззо шарпає шнурок. Щасли-*

вий дивиться на Поззо). Думай, свине! (Павза. Щасливий починає танцювати). Стань! (Щасливий зупиняється). Вперед! (Щасливий підходить). Стань! (Щасливий стає). Думай!

Тиша.

ЩАСЛИВИЙ З другого боку, у відношенні до...

ПОЗЗО Перестань! (Щасливий перестає). Назад! (Щасливий іде назад). Стань! (Щасливий стає). Обернись! (Щасливий обертається до аудиторії). Думай!

Під час тиради Щасливого інші так реагують:

1. Володимир і Естрагон заслухані, Поззо пригнічений і обурений.
2. Володимир і Естрагон починають протестувати, страждання Поззо посилюється.
3. Володимир і Естрагон уважні зноз, Поззо більше і більше хвилюється і стогне.
4. Володимир і Естрагон палко протестують, Поззо підстрибує, тягне шнур, загальний крик, Щасливий тягне шнур, спотикається, викрикує свій текст. Всі три накидаються на Щасливого, який спотикається і викрикує свій текст.

ЩАСЛИВИЙ Дане існування як сказано в публічних працях Пунчера і Ватмана особистого Бога квакквакква з білою бородою квакквакква поза часом і без продовження який з висот божественної апатії божественної асамбії божественної афазії прециро любить нас за малими винятками з незнаних нам причин та час покаже і страждає як божественна Міранда з тими що з незнаних нам причин та час покаже вкинені у муки вкинені в вогонь якого полум'я якщо це потриває а хто б тут сумнівався то запалить склепіння іншими словами пекло висадить до неба такого синього спокійного і тихого такого тихого і з тишею яка хоч і переривана є краца як ніщо та не спішим і беручи щобільше до уваги що внаслідок праць що залишилися незакінчені увінчані Акаде-

мією Антропометрії у Срак-у-Пізті Тестева і Кунарда поза всяким сумнівом встановлено за всяким іншим сумнівом крім того що тримається до праць людей що внаслідок нескінчених ще праць Тестева і Кунарда встановлено як буде слідувати але не спішим з причин незнаних в наслідок публічних праць Пунчера і Ватмана встановлено поза всіма сумнівами що з уваги на праці Пердова і Виверга що залишились незакінчені з причин незнаних і Тестева та Кунарда що залишились незакінчені встановлено що багато заперечують що людина в Пізті Тестева і Кунарда що людина в Срак-у що людина одним словом що людина коротко всупереч крокуванню харчування і випорожнювання витрати і худіння витрати і худіння і рівночасно й рівнобіжно щобільше з невідомих нам причин і всупереч крокуванню фізичної культури і практикування спортів таких як теніс і футбол біг їзда вельосипедом плавання літання їждження зсування намагання камогі лещетарство теніс усіх родів умирання літунство спорти усіх родів гокей всіх родів пеніциліна і сукцеданея одним словом я продовжую літання зсування гольф понад дев'ять і вісімнадцять дір теніс усіх родів одним словом з причин незнаних в Єбгамі в Хуйгамі в Дургамі і Гоноргамі іменно рівночасно й рівнобіжно і щобільше з причин незнаних але час покаже зникає я продовжую Дургамі Гоноргамі словом мертва втрата на одну голову від смерти єпископа Берклі що на мелодію одного сантиметра і чотири грами на голову заокруглено менш більш до найближчого десятого добра міра круглі цифри зовсім голі у панчохах в Коннемара одним словом з незнаних нам причин без уваги якої ваги факти маємо і беручи до уваги те що більш далеко більш серйозне що у світлі світлі світлі надаремних трудів Штайнвега і Пітермана що на долах горах на морях на ріках що течуть водою що течуть вогнем повітря таке саме а тоді земля іменно повітря а тоді земля в великім холоді в великій темряві повітря і земля оселя з каменю в великій глибині в великім холоді на морі на землі в повітрі я продовжую з причин незнаних без уваги на теніс факти маємо та час по-

каже я продовжую на жаль на жаль далі далі коротко у гарній далі далі оселі з каменю хто може сумніватися продовжую та не спішім продовжую череп никне никне никне і рівночасно рівнобіжно і щобільше з незнаних нам причин, без уваги на теніс далі далі борода полумя сльози камінь такий синій і такий спокійний на жаль на жаль далі далі череп череп череп череп в Коннемара без уваги на теніс занедбані праці незакінчені і ще серйозніше оселя з каменю словом я продовжую на жаль на жаль занедбані і незакінчені череп череп в Коннемара без уваги на теніс череп на жаль каміння Кунард (Боротьба, останні викрики) теніс... каміння... Кунард... нескінчені...

ПОЗЗО Його капелюх!

Володимр хапає капелюх Щасливого. Щасливий замовкає. Падає. Тиша. Тяжко дихають переможці.

ЕСТР. Помстилися!

Володимир оглядає капелюх. Заглядає всередину.

ПОЗЗО Дай його сюди! (Вириває в Володимира капелюх, кидає на землю, топче його). Оце й кінець його думанню!

ВОЛ. Але чи зможе він ходити?

ПОЗЗО Ходити чи повзати! (Копає Щасливого). Встань, свинне!

ЕСТР. Може він мертвий.

ВОЛ. Ви його заб'єте.

ПОЗЗО Встань, покидьку! (Шарпає шнур). Поможіть!

ВОЛ. Як?

ПОЗЗО Піднесіть його.

Володимир і Естрагон підводять Щасливого на ноги, підтримують хвилину, тоді пускають. Він падає.

ЕСТР. Він то робить навмисне!

ПОЗЗО Ви мусите його тримати. (Павза). Ану, ану, піднесіть його.

ЕСТР. До чорта з ним!
ВОЛ. Ходи, ще раз.
ЕСТР. За кого він нас має?

Підносять Щасливого, підтримують його.

ПОЗЗО Не пускайте! (*Володимир і Естрагон хитаються*). Не рухайтесь! (*Поззо хапає кошик і валізу, несе до Щасливого*). Тримайте його міцно! (*Впихає Щасливому в руку валізу, Щасливий випускає її відразу*). Не пускайте! (*Знов впихає Щасливому валізу, Щасливий приходить до пам'яті, і його пальці врешті обхоплюють ручку валізки*). Тримайте його міцно! (*Робить те саме з кошиком*). Тепер! Можете його пустити. (*Володимир і Естрагон відступають від Щасливого, який хитається, крутиться, хилиться, але втримується на ногах, валіза й кошик у руках. Поззо ступає назад, лящить батогом*). Вперед! (*Щасливий хитко йде вперед*). Назад! (*Щасливий хитко йде назад*). Обернися! (*Щасливий обертається*). Зроблено! Він може ходити. (*Звертається до Естрагона і Володимира*). Дякую, панове, і дозвольте... (*Перегортає в кишенях*)... дозвольте побажати вам... (*Перегортає*)... побажати вам... (*Перегортає*)... що я зробив із своїм годинником? (*Перегортає*). Справжній пів-мисливець, панове, з крайньовтомним спуском! (*Хлипає*). Мій дід подарував мені (*Шукає на землі, Володимир і Естрагон також. Поззо перекидає ногою капелюх Щасливого*). Чи то не...

ВОЛ. Можливо він у кишені.

ПОЗЗО Заждіть! (*Згинається, щоб приложити вухо до свого живота, слухає. Тиша*). Не чую нічого. (*Махає до них, щоб підійшли. Володимир і Естрагон підходять до нього, нахиляються до його живота*). Напевно му-сіли б почути тік-так.

ВОЛ. Тихо!

Всі слухають, нагнувшись.

ЕСТР. Я щось чую.

ПОЗЗО Де?

ВОЛ. То серце.
ПОЗЗО (розчарований): Прокляття!
ВОЛ. Тихо!
ЕСТР. Можливо, він став.

Вони випростовуються.

ПОЗЗО Котрий з вас так погано смердить?
ЕСТР. В нього смердить віддих, в мене смердять ноги.
ПОЗЗО Я мушу йти.
ЕСТР. А ваш годинник, пів-мисливець?
ПОЗЗО Я мусів залишити його у віллі.

Тиша.

ЕСТР. Тоді прощайте.
ПОЗЗО Прощайте.
ВОЛ. Прощайте.
ПОЗЗО Прощайте.

Тиша. Ніхто не рухається.

ВОЛ. Прощайте.
ПОЗЗО Прощайте.
ЕСТР. Прощайте.

Тиша.

ПОЗЗО І дякую вам.
ВОЛ. Дякую.
ПОЗЗО Нема за що.
ЕСТР. Є, є.
ПОЗЗО Ні, ні.
ВОЛ. Так, так.
ЕСТР. Ні, ні.

Тиша.

ПОЗЗО Я чомусь не можу... (Довге вагання) ...відійти.
ЕСТР. Так воно в житті.

Поззо обертається, відходить від Щасливого на крило, натягаючи по дорозі шнур.

ВОЛ. Ви йдете у протилежний бік.

ПОЗЗО Я мушу розігнатися. (Дійшовши до кінця шнура за кулісами, зупиняється, обертається і кричить). На боки! (Володимир і Естрагон відходять на боки, дивляться в бік Поззо. Ляскіт канчука). Вйо! Вйо!

ЕСТР. Вйо!

ВОЛ. Вйо!

Щасливий вирушає.

ПОЗЗО Скорше! (Переходить сцену, позаду Щасливого. Володимир і Естрагон махають капелюхами. Щасливий виходить). Вйо! Вйо! (Перед самим виходом зупиняється і обертається. Шнур натягається, і чути як Щасливий падає на землю). Стілець! (Володимир хапає стілець і подає його Поззо, який кидає його Щасливому). Прощайте!

ВОЛ. (махають): Прощайте! Прощайте!

ЕСТР.

ПОЗЗО Вставай, свине! (Чути, як Щасливий встає). Вйо! (Поззо виходить). Скорше! Вйо! Прощайте! Свине! Вйо! Прощайте!

Довга тиша.

ВОЛ. Так скорше час пройшов.

ЕСТР. Пройшов би все одно.

ВОЛ. Так, але не так скоро.

Павза.

ЕСТР. Що будемо тепер робити?

ВОЛ. Я не знаю.

ЕСТР. Ходім.

ВОЛ. Ми не можемо.

ЕСТР. Чому?

ВОЛ. Ми чекаємо на Ґодо.

ЕСТР. (зневірений): О!

Павза.

ВОЛ. Як вони змінилися!
ЕСТР. Хто?
ВОЛ. Ті два.
ЕСТР. Добра думка. Нав'яжім маленьку розмову.
ВОЛ. Але правда?
ЕСТР. Що?
ВОЛ. Що змінилися.
ЕСТР. Це можливе. Всі міняються. Тільки ми не можемо.
ВОЛ. Можливе! Це ж певне. Хіба ти їх не бачив?
ЕСТР. Я думаю, що бачив. Та я їх не знаю.
ВОЛ. Ти їх знаєш.
ЕСТР. Ні, я їх не знаю.
ВОЛ. Ми їх знаємо, кажу тобі! Ти все забуваєш. (Павза. До себе). Хібащо вони не ті самі...
ЕСТР. Тоді чому вони нас не впізнали?
ВОЛ. То нічого не значить. Я теж вдавав, що не впізнав їх. Зрештою, нас ніхто не пізнає.
ЕСТР. Забудь про це. Що ми потребуємо — — ой! (Володимир не реагує). Ой!
ВОЛ. (до себе): Хібащо вони не ті самі...
ЕСТР. Діді! Це друга нога! (Іде, шкутильгаючи, до купи).
ВОЛ. Хібащо вони не ті самі...
ХЛОПЕЦЬ (за кулісами): Пане!

Естрагон зупиняється. Обидва дивляться в напрямі голосу.

ЕСТР. Знов те саме.
ВОЛ. Підійди, мій хлопче.

Входить хлопець, несміливий. Зупиняється.

ХЛОПЕЦЬ Пан Альберт?..
ВОЛ. Так.
ЕСТР. Що ти хочеш?
ВОЛ. Підійди.

Хлопець не рухається.

ЕСТР. Підійди, як тобі кажуть, не можеш?

Хлопець наближається несміливо, зупиняється.

ВОЛ. Що ти скажеш?

ХЛОПЕЦЬ Пан Годо...

ВОЛ. Звичайно... (Павза). Підійди.

ЕСТР. (розлючено): Чи ти підійдеш! (Хлопець підходить несміливо). Що тебе затримало так довго?

ВОЛ. Маєш вістку від пана Годо?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ВОЛ. Тож яку?

ЕСТР. Що тебе затримало так довго?

Хлопець дивиться то на одного, то на другого, не знаючи кому відповідати.

ВОЛ. (до Естрагона): Лиши його в спокою.

ЕСТР. (люто): Ти лиши мене в спокою! (Наближається до хлопця). Чи ти знаєш, яка тепер година?

ХЛОПЕЦЬ (знітився): То не моя вина, пане.

ЕСТР. А чия? Моя?

ХЛОПЕЦЬ Я боявся, пане.

ЕСТР. Чого боявся? Нас? (Павза). Відповідай мені!

ВОЛ. Я знаю в чому діло, він боявся тих інших.

ЕСТР. Як довго ти був тут?

ХЛОПЕЦЬ Досить довго, пане.

ВОЛ. Ти боявся канчука?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ВОЛ. Криків?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ВОЛ. Двох великих мужчин?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ВОЛ. Чи ти їх знаєш?

ХЛОПЕЦЬ Ні, пане.

ВОЛ. Чи ти родився у цих сторонах? (Тиша). Чи ти належиш до цих сторін?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ЕСТР. То все брехня. (Трясе хлопця за плече). Говори нам правду!

ХЛОПЕЦЬ (тремтить): Але це правда, пане.

ВОЛ. Лиши його в спокою! Що з тобою? (Естрагон пускає хлопця, відходить набік, закриваючи руками обличчя. Володимир і хлопець дивляться на нього. Естрагон опускає руки. Його обличчя в конвульсіях). Що з тобою?

ЕСТР. Я нещасливий.
ВОЛ. Не може бути! Відколи?
ЕСТР. Я забув.
ВОЛ. Пам'ять виправляє неймовірні трюки!

Естрагон пробує говорити, передумує, шкутильгає до свого місця, сідає і починає стягати черевики.

(До хлопця). Отож?

ХЛОПЕЦЬ Пан Годо...
ВОЛ. Я тебе бачив перед тим, чи не так?
ХЛОПЕЦЬ Я не знаю, пане.
ВОЛ. Ти мене не знаєш?
ХЛОПЕЦЬ Ні, пане.
ВОЛ. То не ти приходив учора?
ХЛОПЕЦЬ Ні, пане.
ВОЛ. Ти тут перший раз?
ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

Тиша.

ВОЛ. Слова, слова. *(Павза).* Говори.
ХЛОПЕЦЬ *(поспішно):* Пан Годо велів сказати вам, що він не прийде цього вечора, але напевно завтра.

Тиша.

ВОЛ. То все?
ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

Тиша.

ВОЛ. Ти працюєш для пана Годо?
ХЛОПЕЦЬ Так, пане.
ВОЛ. Що ти робиш?
ХЛОПЕЦЬ Я доглядаю кози, пане.
ВОЛ. Чи він добрий до тебе?
ХЛОПЕЦЬ Так, пане.
ВОЛ. Він тебе не б'є?
ХЛОПЕЦЬ Ні, пане, не мене.
ВОЛ. А кого він б'є?

ХЛОПЕЦЬ Він б'є мого брата, пане.

ВОЛ. О, ти маєш брата?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ВОЛ. А що він робить?

ХЛОПЕЦЬ Він доглядає вівці, пане.

ВОЛ. А чому він тебе не б'є?

ХЛОПЕЦЬ Я не знаю, пане.

ВОЛ. Він мусить бути задоволений тобою.

ХЛОПЕЦЬ Я не знаю, пане.

Тиша.

ВОЛ. Чи він дає тобі досить їжі? (*Хлопець вагається*). Чи він тебе добре годує?

ХЛОПЕЦЬ Досить добре, пане.

ВОЛ. Ти не є нещасливий? (*Хлопець вагається*). Чи ти чув мене?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ВОЛ. Отож?

ХЛОПЕЦЬ Я не знаю, пане.

ВОЛ. Ти не знаєш, чи ти нещасливий, чи ні?

ХЛОПЕЦЬ Не знаю, пане.

ВОЛ. Ти такий, як і я. (*Тиша*). Де ти спиш?

ХЛОПЕЦЬ На горищі, пане.

ВОЛ. З братом?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ВОЛ. У сіні?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

Тиша.

ВОЛ. Добре, можеш йти.

ХЛОПЕЦЬ Що мені сказати панові Годо, пане?

ВОЛ. Скажи йому... (*Вагається*) ...скажи йому, що ти нас бачив. (*Павза*). Ти нас бачив, правда?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане. (*Ступає назад, вагається, обертається і вибігає*).

Світло нараз гасне. В одній хвилині ніч. Позаду сходить місяць, підноситься на небо, зупиняється, розливаючи бліде світло на сцену.

ВОЛ. Врешті!

Естрагон встає і йде до Володимира, черевик у кожній руці. Кладе черевики на краю сцени, випростовується і замислюється над місяцем.

Що ти робиш?

ЕСТР. Блідий з втоми.

ВОЛ. Га?

ЕСТР. Від піднімання себе на небо і спадання на таких, як ми.

ВОЛ. Твої черевики. Що ти зробиш із своїми черевиками?

ЕСТР. *(обертається, щоб глянути на черевики):* Лишаю тут. *(Павза).* Хтось інший прийде, такий як... як... як я, тільки з меншими ногами, і він буде в них щасливий.

ВОЛ. Ти ж не можеш іти босий.

ЕСТР. Христос ходив.

ВОЛ. Христос! Що Христос має з тим до діла? Ти не думаєш порівнювати себе з Христом?

ЕСТР. Я ціле життя порівнював себе з ним.

ВОЛ. Але там, де він жив, було тепло, було сухо!

ЕСТР. Так, і розпинали скоро.

Тиша.

ВОЛ. Нам нема що тут робити.

ЕСТР. І ніде інде.

ВОЛ. О, Гого, не роби цього. Завтра все буде краще.

ЕСТР. Звідки ти це взяв?

ВОЛ. Ти не чув, що хлопець казав?

ЕСТР. Ні.

ВОЛ. Він казав, що Годо напевно завтра прийде. *(Павза).* Що ти на це скажеш?

ЕСТР. Все, що нам робити — це чекати тут.

ВОЛ. Ти збожеволів? Нам треба десь зайти під дах. *(Бере Естрагона під руку).* Ходи. *(Тягне Естрагона за собою, Естрагон піддається. Тоді противиться. Вони стають).*

ЕСТР. *(дивиться на дерево):* Жаль, що не маємо шнурка.

ВОЛ. Ходи, бо холодно. *(Тягне Естрагона за собою, як перед тим).*

ЕСТР. Пригадай мені, щоб завтра захопив кусок шнурка.
ВОЛ. Так. Ходи. (*Тягне його за собою, як перед тим*).
ЕСТР. Як довго ми були разом весь той час?
ВОЛ. Не знаю. Може, років п'ятдесят.
ЕСТР. Пригадуєш той день, коли я кинувся у Рону?
ВОЛ. Ми збирали виноград.
ЕСТР. Ти витягнув мене.
ВОЛ. Це вже — мертве і поховане.
ЕСТР. Мое убрання сохнуло на сонці.
ВОЛ. Не добре повертатися весь час до того. Пішли. (*Тягне його за собою, як перед тим*).
ЕСТР. Зажди! (*Відходить від Володимира*). Я часто думаю над тим, чи не краще нам було б самим, кожний для себе. (*Переходить сцену і сідає на купі*). Ми не були створені для тої самої дороги.
ВОЛ. (*без злоби*): То не певне.
ЕСТР. Ні, ніщо не певне.

Володимир повільно переходить сцену і сідає біля Естрагона.

ВОЛ. Ми все ще можемо розійтися, якщо ти думаєш, що так краще.
ЕСТР. Тепер — не варте заходів.

Тиша.

ВОЛ. Ні, не варте заходів.

Тиша.

ЕСТР. Отож підем?
ВОЛ. Так, ходім.

Не рухаються.

Куртина.

акт другой

Другий день. Той самий час.

То саме місце.

Черевики Естрагона посередині сцени, спереду, п'ятами до купи. Капелюх Щасливого на тім же місці. Дерево має чотирип'ять листків. Входить Володимир, розхвилюваний. Зупиняється, дивиться на дерево, нараз гарячково починає ходити по сцені. Зупиняється перед черевиками, підносить один, нюхає, виявляє огиду, ставить уважно назад. Виходить і входить. Зупиняється далеко праворуч, дивиться в далечинь, тримаючи над очима руку. Виходить і входить. Зупиняється далеко ліворуч, — як перед тим. Виходить і входить. Нараз зупиняється і починає голосно співати.

ВОЛ. У попа бу...

(Почавши зависоко, перестає, прочищує горло, знов починає).

У попа була собака,
Він її любив,
Вона вкрала кусень м'яса,
Він її забив.

І він її...

(Зупиняється, роздумує, знов починає).

І він її поховав,
І на гробі написав:

Що в попа була собака,
Він її любив,
Вона вкрала кусень м'яса,
Він її забив.

І він її поховав,
І на гробі написав:

(Зупиняється, думає, знов починає).

І він її поховав,
І на гробі написав:

(Зупиняється, думає, починає м'яко).

І він її поховав . . .

Стоїть хвилину мовчки, непорушно, тоді починає гарячково ходити по сцені. Зупиняється перед деревом, виходить і входить, зупиняється далеко праворуч, дивиться в далечінь, далеко ліворуч, дивиться в далечінь. З правого боку входить Естрагон, босий, похилена голова. Повільно переходить сцену. Володимир обертається, бачить його.

ВОЛ. Ти знову! (Естрагон зупиняється, але не підносить голови. Володимир іде до нього). Ходи, хай обніму тебе.

ЕСТР. Не торкай мене!

Володимир зупиняється, йому прикро.

ВОЛ. Хочеш, щоб я пішов геть? (Павза). Гого! (Павза. Володимир оглядає його уважно). Вони тебе набили? (Павза). Гого! (Естрагон мовчить, голова похилена). Де ти ночував?

ЕСТР. Не торкай мене! Не питай мене! Не говори до мене! Будь зі мною.

ВОЛ. Чи я тебе колись лишав?

ЕСТР. Ти дозволив мені піти.

ВОЛ. Глянь на мене. (Естрагон не підносить голови. Розлючено). Чи ти глянеш на мене!

Естрагон підносить голову, вони довго дивляться один на одного, тоді нараз обнімаються, легко вдаряючи себе по плечах. Кінець обіймів. Естрагон, не маючи опертя, майже падає.

- ЕСТР. Що за день!
- ВОЛ. Хто тебе набив? Скажи.
- ЕСТР. Ще один день пройшов.
- ВОЛ. Ще ні.
- ЕСТР. Для мене вже пройшов, скінчився, хоч і що не сталося б. *(Тиша)*. Я чув, як ти співав.
- ВОЛ. Правда, я пригадую.
- ЕСТР. І то мене доконало. Я сказав собі: він сам один, він думає, що я пішов назавжди, і співає.
- ВОЛ. Людина не є паном своїх настроїв. Я цілий день був у добрій формі. *(Павза)*. Я не вставав уночі, ні разу!
- ЕСТР. *(сумно)*: Бачиш, ти сциш краще, як мене нема.
- ВОЛ. Я скучав за тобою... і в той же час я був щасливий. Чи не дивна річ?
- ЕСТР. *(обурений)*: Щасливий?
- ВОЛ. Можливо, то не зовсім влучне слово.
- ЕСТР. А тепер?
- ВОЛ. Тепер?.. *(Втішено)*. Ось ти знову... *(Байдуже)*. Ось ми знову... *(Пригноблено)*. Ось я знову.
- ЕСТР. Бачиш, ти відчуваєшся гірше, коли я з тобою... Я теж відчуваюся краще сам.
- ВОЛ. *(сердитий)*: Тоді чому весь час рачкуєш сюди назад?
- ЕСТР. Я не знаю.
- ВОЛ. Ні, але я знаю. Тому, що ти не знаєш, як оборонятися. Я б їм не дозволив тебе бити.
- ЕСТР. Ти б не міг їх зупинити.
- ВОЛ. Чому ні?
- ЕСТР. Їх було десять.
- ВОЛ. Ні, я думав — заки ще вони тебе набили. Я б тебе затримав, щоб не робив того, що ти робив.
- ЕСТР. Я нічого не робив.
- ВОЛ. То чому вони тебе набили?
- ЕСТР. Я не знаю.
- ВОЛ. О, ні, Гого, суть у тому, що ти не усвідомлюєш деяких речей, які я усвідомлюю, ти сам це мусиш відчувати.
- ЕСТР. Кажу тобі, що я нічого не робив.
- ВОЛ. Можливо й ні. Але спосіб, як ти це робиш, має значення. Спосіб, як це робиш, — якщо хочеш далі жити.
- ЕСТР. Я нічого не робив.

- ВОЛ. Ти, мабуть, також щасливий, глибоко внизу, якби ти тільки знав.
- ЕСТР. Щасливий, чому?
- ВОЛ. Що ти знов зі мною.
- ЕСТР. Ти думаєш?
- ВОЛ. Скажи, що так, навіть коли це неправда.
- ЕСТР. Що мені казати?
- ВОЛ. Скажи: я щасливий.
- ЕСТР. Я щасливий.
- ВОЛ. Я також.
- ЕСТР. Я також.
- ВОЛ. Ми щасливі.
- ЕСТР. Ми щасливі. *(Тиша)*. Що будемо тепер робити, коли ми щасливі?
- ВОЛ. Чекати на Годо. *(Естрагон стогне. Тиша)*. Речі тут змінилися від вчора.
- ЕСТР. А якщо він не прийде.
- ВОЛ. *(після хвилини збенгеження)*: Побачимо, як наста-не час. *(Павза)*. Я казав, що речі тут змінилися від вчора.
- ЕСТР. Все тягнеться.
- ВОЛ. Глянь на дерево.
- ЕСТР. Гній ніколи не той самий від секунди до секунди.
- ВОЛ. Дерево, глянь на дерево.

Естрагон дивиться на дерево.

- ЕСТР. Хіба його там учора не було?
- ВОЛ. Так, звичайно, що було. Не пам'ятаєш? Ми ледве не повісилися на ньому. Але ти не захотів. Не пам'ятаєш?
- ЕСТР. Тобі снилося.
- ВОЛ. Чи то можливе, щоб ти вже забув?
- ЕСТР. Я такий вже є. Або негайно забуваю, або ніколи не забуваю.
- ВОЛ. А Поззо і Щасливого — також забув?
- ЕСТР. Поззо і Щасливого?
- ВОЛ. Він усе забув!
- ЕСТР. Я пам'ятаю божевільного, що попідбивав мені ноги, а пізніше валяв дурня.
- ВОЛ. То був Щасливий.
- ЕСТР. Це я пам'ятаю. Але коли то було?

- ВОЛ. А його властителя, не пригадуєш його?
ЕСТР. Він кинув мені кістку.
ВОЛ. То був Поззо.
ЕСТР. І все це було вчора, кажеш?
ВОЛ. Так, звичайно, вчора.
ЕСТР. І тут, де ми зараз є?
ВОЛ. Де ж, думаєш, інакше? Не пізнаєш місця?
ЕСТР. (розлючений нараз): Пізнаєш! Що тут пізнавати? Ціле своє паршиве життя я рачкував у болоті. А ти мені говориш про пейзажі! (Дико дивиться навколо). Глянь на цю купу гною! Я ніколи і не зрушився від неї.
ВОЛ. Заспокойся, заспокойся.
ЕСТР. Ти і твої пейзажі! Розкажи мені про хробаків!
ВОЛ. Все одно ти не можеш твердити, що це (Жест) подібне чимнебудь до (Вагається) ... до Мейконської округи, наприклад. Не можеш заперечити, що є велика різниця.
ЕСТР. Мейконська округа! Хто говорив про Мейконську округу?
ВОЛ. Але ти сам там був, у Мейконській окрузі.
ЕСТР. Я ніколи не був у Мейконській окрузі! Я вивергав блювотину свого життя тут, кажу тобі! Тут! У Каконській окрузі.
ВОЛ. Алеж ми там були разом, я міг був присягнути! Збирали виноград для чоловіка, який звався... (Ляскає пальцями) ... не можу пригадати імени, у місцевості, що звалася... (Ляскає пальцями) ... не можу пригадати назви, чи ти не пам'ятаєш часом?
ЕСТР. (трохи спокійніший): То можливе. Я нічого не зауважив.
ВОЛ. Але там удолині все червоне!
ЕСТР. (роздратований): Я нічого не зауважив, — кажу тобі!

Тиша. Володимир глибоко зідхає.

- ВОЛ. Ти тяжка до співжиття людина, Гого.
ЕСТР. Нам краще розійтися.
ВОЛ. Ти завжди так говориш і завжди рачкуєш назад.
ЕСТР. Краще було мене вбити, як того іншого.
ВОЛ. Якого іншого? (Павза). Якого іншого?
ЕСТР. Як більйони інших.

ВОЛ. (філософує): Кожному — його маленький хрест.
(Зідхає): Аж до смерти. (Після-думка). Аж його за-
будуть.

ЕСТР. Тим часом поспробуймо говорити спокійно, поскільки ми не здібні мовчати.

ВОЛ. Твоя правда — ми невичерпні.

ЕСТР. Це так, щоб ми не думали.

ВОЛ. Ми маємо таке виправдання.

ЕСТР. Це так, щоб ми не чули.

ВОЛ. Ми маємо свої причини.

ЕСТР. Усі ці мертві голоси.

ВОЛ. Вони шумлять, як крила.

ЕСТР. Як листя.

ВОЛ. Як пісок.

ЕСТР. Як листя.

Тиша.

ВОЛ. Вони всі нараз говорять.

ЕСТР. Кожний до себе.

Тиша.

ВОЛ. Вони шепочуть радше.

ЕСТР. Шарудять.

ВОЛ. Шепочуть.

ЕСТР. Шарудять.

Тиша.

ВОЛ. Що вони кажуть?

ЕСТР. Вони говорять про їхнє життя.

ВОЛ. Жити — не було досить для них.

ЕСТР. Вони мусять про це говорити.

ВОЛ. Бути мертвим — ще не досить для них.

ЕСТР. Не вистачає.

Тиша.

ВОЛ. Вони шумлять, як пір'я.

ЕСТР. Як листя.

ВОЛ. Як попіл.
ЕСТР. Як листя.

Довга тиша.

ВОЛ. Скажи щонебудь!
ЕСТР. Я пробую.

Довга тиша.

ВОЛ. (страждає): Скажи щонебудь!
ЕСТР. Що ми будемо робити далі?
ВОЛ. Чекати на Годо.
ЕСТР. О!

Тиша.

ВОЛ. То страшно!
ЕСТР. Заспівай щонебудь.
ВОЛ. Ні, ні! (Задумується). Можливо, ми могли б почати від початку.
ЕСТР. То повинно бути легко.
ВОЛ. Почати тільки тяжко.
ЕСТР. Можеш почати з чоґонебудь.
ВОЛ. Так. Але треба зважитися.
ЕСТР. Правда.

Тиша.

ВОЛ. Поможи мені!
ЕСТР. Я пробую.

Тиша.

ВОЛ. Коли шукаєш — чуєш.
ЕСТР. Так.
ВОЛ. І це не дозволяє тобі знайти.
ЕСТР. Це так.
ВОЛ. Не дозволяє тобі думати.
ЕСТР. Але все одно думаєш.
ВОЛ. Ні, ні, неможливо.

ЕСТР. В тому діло — заперечуймо себе.
ВОЛ. Неможливо.
ЕСТР. Думаєш?
ВОЛ. Нема загрози, що ми будемо ще думати.
ЕСТР. То чому ми нарікаємо?
ВОЛ. Думання ще не найгірше.
ЕСТР. Можливо, ні. Але, на всякий випадок, там е стільки.
ВОЛ. Стільки чого?
ЕСТР. В тому діло, ставмо один одному питання.
ВОЛ. Що ти думаєш — на всякий випадок, там е стільки?..
ЕСТР. Стільки менше горя.
ВОЛ. Правда.
ЕСТР. Тоді?.. Якби ми подякували за наші ласки?
ВОЛ. Що дійсно страшне — це мати думку.
ЕСТР. Хіба це нам колинебудь трапилось?
ВОЛ. Звідки всі ці мертвяки?
ЕСТР. Ці скелети.
ВОЛ. Скажи мені.
ЕСТР. Правда.
ВОЛ. Ми мусіли трішки думати.
ЕСТР. На самому початку.
ВОЛ. Трупарня! Трупарня!
ЕСТР. Не мусиш дивитися.
ВОЛ. Немає вибору.
ЕСТР. Правда.
ВОЛ. О, то ще не найгірше, я знаю.
ЕСТР. Що?
ВОЛ. Що ми думали.
ЕСТР. Зрозуміло.
ВОЛ. Але ми могли без того обійтися.
ЕСТР. Que voulez-vous.
ВОЛ. О! Que voulez-vous. Точно.

Тиша.

ЕСТР. То не була така погана балачка.
ВОЛ. Так, але тепер треба знайти щось нове.
ЕСТР. Дозволь. (Знімає капелюх, концентрується).
ВОЛ. Дозволь. (Знімає свій капелюх, концентрується. Дов-
га тиша). О!

Накладають брилі, відпружені.

ЕСТР. Отож?
ВОЛ. Що я говорив — від цього можна б починати.
ЕСТР. Що ти говорив — коли?
ВОЛ. На самому початку.
ЕСТР. На самому початку ЧОГО?
ВОЛ. Цього вечора... я говорив... я говорив...
ЕСТР. Я не історик.
ВОЛ. Зажди... ми обнялися... були щасливі... щасли-
ві... що ми далі робимо, як ми щасливі... чекає-
мо... чекаємо... дай подумати... уже вертаєть-
ся... чекаємо... як ми щасливі... дозволь... о!
Дерево!
ЕСТР. Дерево?
ВОЛ. Не пам'ятаєш?
ЕСТР. Я втомлений.
ВОЛ. Глянь на нього.

Дивляться на дерево.

ЕСТР. Я нічого не бачу.
ВОЛ. Вчора увечорі воно було чорне і голе. Тепер покри-
те листям.
ЕСТР. Листям?
ВОЛ. За одну ніч.
ЕСТР. Мусить бути весна.
ВОЛ. Але за одну ніч!
ЕСТР. Я тобі кажу, що ми не були тут учора. Ще одно з
твоїх марень.
ВОЛ. А де ми були вчора, по-твойому?
ЕСТР. Як я можу знати. В іншому відділі. Не бракує по-
рожнечі.
ВОЛ. *(невний себе)*: Добре. Ми не були тут учора увечорі.
Що ми тоді робили вчора увечорі?
ЕСТР. Робили?
ВОЛ. Пробуй пригадати.
ЕСТР. Робили... Я думаю — базікали.
ВОЛ. *(контролює себе)*: Про що?
ЕСТР. О, про це і те, я думаю, про ніщо особливе. *(З нев-
ністю)*. Так, тепер пригадую, вчора увечорі ми базі-
кали про ніщо особливе. Це вже півстоліття тяг-
неться.

ВОЛ. Не пригадуєш якогось факту чи обставини?
ЕСТР. (втомлений): Не муч мене, Діді.
ВОЛ. Сонце, місяць. Не пригадуєш?
ЕСТР. Вони мусіли бути, як звичайно.
ВОЛ. Ти нічого незвичайного не запримітив?
ЕСТР. На жаль!
ВОЛ. А Поззо! А Щасливого?
ЕСТР. Поззо?
ВОЛ. А кості.
ЕСТР. Вони були, як кості риби.
ВОЛ. Поззо їх тобі кинув.
ЕСТР. Я не знаю.
ВОЛ. А копнув?
ЕСТР. Правда, хтось мене копнув.
ВОЛ. То Щасливий тебе копнув.
ЕСТР. І все це було вчора?
ВОЛ. Покажи свою ногу.
ЕСТР. Котру?
ВОЛ. Обидві. Підкоти штани. (Естрадаґон дає Володимирові ногу, хитається. Володимир бере ногу. Обидва хитаються). Підкоти штани.
ЕСТР. Не можу.

Володимир підтягає ногувицю, дивиться на ногу, пускає її. Естрадаґон майже падає.

ВОЛ. Другу. (Естрадаґон дає ту саму ногу). Другу, свине! (Естрадаґон дає другу ногу. Тріумфально). Ось рана! Починає загнивати.
ЕСТР. І що з того?
ВОЛ. (пускає ногу): Де твої черевики?
ЕСТР. Я мусів їх десь викинути.
ВОЛ. Коли?
ЕСТР. Я не знаю.
ВОЛ. Чому?
ЕСТР. (роздратовано): Я не знаю, чому я не знаю!
ВОЛ. Ні, я думав, — чому ти їх викинув?
ЕСТР. (роздратовано): Бо вони мене тиснули!
ВОЛ. (тріумфально показує на черевики): Он вони! (Естрадаґон дивиться на черевики). На тому точно місці, де ти їх учора лишив.

Естрадаґон іде до черевиків, оглядає їх зблизька.

ЕСТР. То не мої.
ВОЛ. *(вражений)*: Не твої!
ЕСТР. Мої були чорні, ці брунатні.
ВОЛ. Ти певний, що твої були чорні?
ЕСТР. Вони були щось у роді сірих.
ВОЛ. А ці брунатні. Покажи.
ЕСТР. *(підносить черевик)*: Вони ніби зелені.
ВОЛ. Покажи. *(Естрагон дає йому черевик. Володимир оглядає його, кидає сердито)*. Е, на сто...
ЕСТР. Бачиш, то все — прокляте...
ВОЛ. Елементарне. Хтось прийшов і взяв собі твої, а тобі лишив свої.
ЕСТР. Чому?
ВОЛ. Його були на нього тісні, тож він узяв твої.
ЕСТР. Але мої були також тісні.
ВОЛ. На тебе, не на нього.
ЕСТР. *(даремно пробує розібратися в цьому)*: Я втомлений!
(Павза). Ходім.
ВОЛ. Ми не можемо.
ЕСТР. Чому?
ВОЛ. Ми чекаємо на Ґодо.
ЕСТР. О! *(Павза. Розпачливо)*. Що ми будемо робити, що ми будемо робити?
ВОЛ. Нічого не вдіємо.
ЕСТР. Я далі так не можу!
ВОЛ. Хочеш редиску?
ЕСТР. То все, що маєш?
ВОЛ. Редиску і ріпу.
ЕСТР. Моркви нема?
ВОЛ. Нема. Зрештою, ти переборщуєш з своєю морквою.
ЕСТР. То дай мені редиску. *(Володимир перегортає в кишенях, не знаходить нічого, крім ріпи; врешті виймає редиску і подає Естрагону, який оглядає її, нюхає)*. Вона чорна!
ВОЛ. Редиска є редиска.
ЕСТР. Я люблю тільки рожеву, ти це знаєш!
ВОЛ. Не хочеш її?
ЕСТР. Я люблю тільки рожеву!
ВОЛ. То віддай назад.

Естрагон дає назад.

ЕСТР. Я піду дістати моркву.

Не рухається.

ВОЛ. Це вже робиться дуже не істотним.

ЕСТР. Не досить.

Тиша.

ВОЛ. Ану попробуй їх.

ЕСТР. Я пробував усе.

ВОЛ. Ні, я думав черевики.

ЕСТР. То було б доцільно?

ВОЛ. Минав би час. (*Естрагон вагається*). Я запевняю — це було б зайняття.

ЕСТР. Відпочинок.

ВОЛ. Розвага.

ЕСТР. Відпочинок.

ВОЛ. Пробуй.

ЕСТР. Ти мені допоможеш?

ВОЛ. Так, звичайно.

ЕСТР. Ми не найгірше радимо собі, га, Діді? Нас двоє.

ВОЛ. Так, так. Ходи, попробуємо лівий перше.

ЕСТР. Ми все щось знайдемо, га, Діді, що нам дає ілюзію, що ми існуємо?

ВОЛ. (*нетерпляче*): Так, так — ми маги. Але продовжуймо те, що вирішили, заки не забули. (*Підносить черевик*). Ходи, дай мені ногу. (*Естрагон підносить ногу*). Другу, свине! (*Естрагон підносить другу ногу*). Вище! (*Сплетені, разом шкутильгають по сцені. Володимир нарешті натягнув йому черевик*). Пробуй ходити. (*Естрагон ходить*). Ну?

ЕСТР. Пасує.

ВОЛ. (*втягає з кишені шнурок*): Спробуймо зашнурувати.

ЕСТР. (*пристрасно*): Ні, ні, ні, — не шнурувати, без шнурування!

ВОЛ. Ти пожалуєш. Пробуймо другий. (*Як перед тим*). Ну?

ЕСТР. (*невдоволено*): Також пасує.

ВОЛ. Не тиснуть тебе?

ЕСТР. Ще ні.

ВОЛ. То можеш їх затримати.

ЕСТР. Вони великі.
ВОЛ. Може, колись матимеш шкарпетки.
ЕСТР. Правда.
ВОЛ. То затримаєш?
ЕСТР. Досить про ті черевики.
ВОЛ. Так, але...
ЕСТР. (розлючено): Досить! (Тиша). Думаю, що можна б собі сісти.

Розглядається за місцем, щоб сісти, тоді йде і сідає на купі.

ВОЛ. Ти точно там сидів учора ввечорі.
ЕСТР. Якби я міг заснути.
ВОЛ. Вчора ти спав.
ЕСТР. Попробую.

Набирає ембріональної пози, голова між колінами.

ВОЛ. Зажди. (Йде і сідає біля Естраґона, починає голосно співати).

Бай-бай-бай-баї
Бай-бай...

ЕСТР. (дивиться сердито вгору). Не так голосно!

ВОЛ. (ніжно): Бай-бай-бай-баї
Бай-бай-бай-баї
Бай-бай-бай-баї
Бай-бай...

Естраґон засинає. Володимир тихо встає, знімає свій піджак і прикриває Естраґону плечі, пізніше ходить туди й сюди, б'є руками, щоб завітися. Естраґон будиться раптово. Підскакує на рівні ноги, розглядається дико. Володимир біжить до нього, обнімає його рукою.

Ну, ну... Діди є тут... не лякайся.

ЕСТР. О!

ВОЛ. Ну, ну... вже по всьому.

ЕСТР. Я падав...

ВОЛ. Вже по всьому, вже минуло.

ЕСТР. Я був на вершечку...

ВОЛ. Не кажи мені! Ходи, ми те все заходимо.

Бере Естрада на за руку і водить його туди й назад, аж Естрада відмовляється ходити.

ЕСТР. Досить. Я втомлений.

ВОЛ. Ти б волів застряти тут бездільно?

ЕСТР. Так.

ВОЛ. Вдоволяйся.

Пускає Естрада на, підносить свій піджак, вдягає його.

ЕСТР. Ходім.

ВОЛ. Ми не можемо.

ЕСТР. Чому?

ВОЛ. Ми чекаємо на Году.

ЕСТР. О!

Володимир ходить туди й назад.

Не можеш постояти спокійніше?

ВОЛ. Мені холодно.

ЕСТР. Ми прийшли заскоро.

ВОЛ. Воно завжди так під ніч.

ЕСТР. Але ніч не приходить.

ВОЛ. Прийде несподівано, як учора.

ЕСТР. І буде ніч.

ВОЛ. І зможемо піти.

ЕСТР. Тоді знов буде день. *(Павза. Розпачливо)*. Що ми зробимо, що ми зробимо!

ВОЛ. *(зупиняється, люто)*: Ти перестанеш скиглити! Я по пельку маю твого скигління!

ЕСТР. Я йду.

ВОЛ. *(побачив капелюх Щасливого)*: Ага!

ЕСТР. Прощай.

ВОЛ. Капелюх Щасливого. *(Йде до нього)*. Я був тут з годину і не бачив його. *(Дуже вдоволений)*. Чудово!

ЕСТР. Ніколи більше мене не побачиш.

ВОЛ. Я знав, що це правильне місце. Тепер нашим турботам кінець. (Підносить капелюх, роздумує над ним, виправляє). Мусів бути дуже гарний капелюх. (Надіває його, а свій подає Естрагону). Ось.

ЕСТР. Що?

ВОЛ. Потримай.

Естрагон бере капелюх Володимира. Володимир поправляє капелюх Щасливого на голові. Естрагон накладає капелюх Володимира, свій подає Володимиру. Володимир бере капелюх Естрагона. Естрагон поправляє на голові капелюх Володимира. Володимир накладає капелюх Естрагона, капелюх Щасливого подає Естрагону. Естрагон бере капелюх Щасливого. Володимир поправляє капелюх Естрагона на голові. Естрагон накладає капелюх Щасливого, капелюх Володимира подає Володимиру. Володимир бере свій капелюх. Естрагон поправляє капелюх Щасливого на голові. Володимир накладає свій капелюх, Естрагонів подає Естрагону. Естрагон бере свій капелюх. Володимир поправляє на голові свій капелюх. Естрагон накладає свій капелюх, Щасливого подає Володимиру. Володимир бере капелюх Щасливого. Естрагон поправляє на голові свій капелюх. Володимир накладає капелюх Щасливого, свій подає Естрагону. Естрагон бере капелюх Володимира. Володимир поправляє капелюх Щасливого на голові. Естрагон подає Володимиру назад його капелюх, Володимир бере його і подає назад Естрагону, який бере його і подає назад Володимиру, який бере його і кидає на землю.

Як мені пасує?

ЕСТР. Як я можу знати.

ВОЛ. Ні, але як я в ньому виглядаю?

Повертає голову в один і другий бік кокетливо, жестикулює як манекен.

ЕСТР. Потворно.

ВОЛ. Так, але гірше, як звичайно?

ЕСТР. Не гірше, не краще.
ВОЛ. Тоді можу його затримати. Мій набридав мені. (Павза) Як мені сказати? (Павза). Він свербів мене.

Знімає капелюх Щасливого, заглядає в нього, витрушує, вдаряє в дно, знов вдягає.

ЕСТР. Я йду.

Тиша.

ВОЛ. Не хочеш гратися?

ЕСТР. Гратися — в що?

ВОЛ. Ми могли б гратися в Поззо і Щасливого.

ЕСТР. Ніколи не чув про таке.

ВОЛ. Я буду Щасливий, ти Поззо. (Імітує Щасливого, вгнутого під тягарем валізи. Естрагон дивиться на нього з остовпінням). Давай.

ЕСТР. Що мені робити?

ВОЛ. Кляни мене!

ЕСТР. (після роздуму): Нечемний!

ВОЛ. Грубше!

ЕСТР. Гонококкус! Спірохета!

Володимир хитається назад і наперед, зігнутий вдвоє.

ВОЛ. Кажі мені думати.

ЕСТР. Що?

ВОЛ. Кажі: думай, свине!

ЕСТР. Думай, свине!

Тиша.

ВОЛ. Я не можу!

ЕСТР. Досить вже того.

ВОЛ. Кажі мені танцювати.

ЕСТР. Я йду.

ВОЛ. Танцюй, свине! (Він корчитьяся. Естрагон поспішно виходить вліво). Я не можу! (Розглядається, не бачить Естрагона). Гого! (Розхвильовано ходить по сцені. Зліва входить задиханий Естрагон. Біжить до

Володимира, падає йому в обійми). Врешті ти прийшов!

ЕСТР. Я проклятий!

ВОЛ. Де ти був? Я думав, що ти пішов назавжди.

ЕСТР. Вони ідуть!

ВОЛ. Хто?

ЕСТР. Я не знаю.

ВОЛ. Скільки їх?

ЕСТР. Я не знаю.

ВОЛ. (тріюмфально): То Годо! Врешті! Гого! То Годо! Ми врятовані! Ходім його зустрічати! (Тягне Естраґона на крило. Естраґон опирається, звільняється, виходить праворуч). Гого! Ходи назад! (Володимир біжить ліворуч, дивиться на обрій. Входить Естраґон з правого боку, біжить до Володимира, падає йому в бійми) Ось ти знов!

ЕСТР. Я в пеклі!

ВОЛ. Де ти був?

ЕСТР. Вони йдуть звідтіля також!

ВОЛ. Ми оточені! (Естраґон біжить назад). Дурню! Там нема виходу. (Бере Естраґона за руку і тягне вперед. Жест рукою). Туди! Ні душі не видно! Пішов! Скоро! (Пхає Естраґона до публіки, Естраґон відсахується в переляку). Не підеш? (Задумується над аудиторією). Що ж, я це можу розуміти. Зажди, хай подумаю. (Роздумує). Єдина твоя надія — зникнути.

ЕСТР. Де?

ВОЛ. За деревом. (Естраґон вагається). Скоро! За дерево. (Естраґон іде і присідає за дерево, усвідомлює, що він не захищений, виходить назад). Те дерево не стане нам у пригоді, зовсім певно.

ЕСТР. (спокійніший): Я попав у паніку. Пробач. Другий раз не станеться такого. Скажи, що мені робити.

ВОЛ. Нема що робити.

ЕСТР. Йди і стань отам. (Тягне Володимира на самий край праворуч і ставить його плечима до сцени). Тут. Не рухайся і дивися. (Володимир розглядає обрій, приклавши руку до чола. Естраґон біжить і стає в такій же позі зліва. Вони повертають голови і дивляться один на одного). Спиною до спини, як у старі добрі часи. (Продовжують дивитися один на одного ще

хвилину, а так знов розглядають обрій. Довга тиша).
Чи бачиш, щоб щось наближалось?

ВОЛ. *(повертає голову):* Що?

ЕСТР. *(голосніше):* Чи бачиш, щоб щось наближалось?

ВОЛ. Ні.

ЕСТР. Я теж ні.

Знов розглядають обрій. Тиша.

ВОЛ. Ти мусів мати візію.

ЕСТР. *(повертає голову):* Що?

ВОЛ. *(голосніше):* Ти мусів мати візію.

ЕСТР. Нема чого кричати!

Знов розглядають обрій. Тиша.

ВОЛ. } *(повертаються одночасно):* Чи ти...

ЕСТР. }

ВОЛ. О, пробач.

ЕСТР. Продовжуй.

ВОЛ. Ні, ні, після тебе.

ЕСТР. Ні, ні, ти перший.

ВОЛ. Я тебе перебив.

ЕСТР. Навпаки.

Дивляться один на одного люто.

ВОЛ. Церемонна мавпа!

ЕСТР. Педантична свиня!

ВОЛ. Закінчи свою думку, кажу!

ЕСТР. Ти закінчи свою.

Тиша. Вони наближаються. Стають.

ВОЛ. Дурнуватий!

ЕСТР. В тому й суть — ображаймо себе.

Відвертаються, розходяться, знов сходяться.

ВОЛ. Дурнуватий!

ЕСТР. Наволоч!

ВОЛ. Аборт!

ЕСТР. Морфій!
ВОЛ. Кріт — каналний!
ЕСТР. Курат!
ВОЛ. Кретин!
ЕСТР. (остаточно): Кр-р-итик!
ВОЛ. О!

Нишкне, поборений, і відвертається.

ЕСТР. А тепер мирімося.
ВОЛ. Гого!
ЕСТР. Діді!
ВОЛ. Дай руку!
ЕСТР. Бери!
ВОЛ. Ходи в мої обійми!
ЕСТР. Твої обійми?
ВОЛ. До моїх грудей!
ЕСТР. Так даваймо!

Обнімаються. Розходяться. Тиша.

ВОЛ. Як час летить, коли розважаєшся.

Тиша.

ЕСТР. Що будемо робити?
ВОЛ. Коли чекаємо.
ЕСТР. Кістку?
ЕСТР. Коли чекаємо.

Тиша.

ВОЛ. Ми могли б робити наші справи.
ЕСТР. Наші рухи.
ВОЛ. Наші піднесення.
ЕСТР. Наші відпруження.
ВОЛ. Наші видовжування.
ЕСТР. Наші відпруження.
ВОЛ. Щоб розігрітися.
ЕСТР. Охолодитися.
ВОЛ. Так даваймо.

Володимир скаче з ноги на ногу. Естрагон імітує його.

ЕСТР. (зупиняється): Досить. Я втомлений.
ВОЛ. (зупиняється): Ми не в формі. А може трохи гли-
бокого вдихання?
ЕСТР. Я втомився дихати.
ВОЛ. Твоя правда. (Павза). Тоді робім дерево, для ба-
лянсу.
ЕСТР. Дерево?

*Володимир робить дерево, хитаючись на одній
нозі.*

ВОЛ. (перестає): Твоя черга.

Естрагон робить дерево. Хитається.

ЕСТР. Думаєш, що Бог мене бачить?
ВОЛ. Мусиш закрити очі.

Естрагон закриває очі, ще більше хитається.

ЕСТР. (зупиняється, розмахує кулаками, кричить на все
горло): Боже, май милосердя до мене!
ВОЛ. (роздратований): А до мене?
ЕСТР. До мене! До мене! Милосердя! До мене!

*Входять Поззо і Щасливий. Поззо сліпий. Ща-
сливий обладований, як перед тим. Шнур, як
перед тим, тільки коротший, щоб Поззо міг лег-
ше слідувати. Щасливий має інший капелюх.
Побачивши Володимира і Естрагона, він зупиня-
ється. Поззо продовжує ходу, вдаряється об нього.*

ВОЛ. Гого!
ПОЗЗО (вхопився за Щасливого, який спотикається): Що це
є? Хто це є!

*Щасливий падає, випускає все з рук і тягне за
собой Поззо. Вони лежать безрадно між розки-
даним багажем.*

ЕСТР. Чи то Годо?
ВОЛ. Нарешті! (Йде до купи). Нарешті, поміч!

ПОЗЗО Поможіть!
ЕСТР. Чи то Годо?
ВОЛ. Ми починали заломлюватися. Тепер напевно вже дотягнемо цей вечір.

ПОЗЗО Поможіть
ЕСТР. Чуєш його?
ВОЛ. Ми вже не самотні, чекаючи ночі, чекаючи на Годо, чекаючи на... чекаючи. Цілий вечір ми змагалися без помочі. Тепер це за нами. Це вже — завтра.

ПОЗЗО Поможіть
ВОЛ. Час знову пливе. Заховається сонце, зійде місяць, і ми підемо... звідси.

ПОЗЗО Милосердя!
ВОЛ. Бідний Поззо.
ЕСТР. Я знав, що це він.
ВОЛ. Хто?
ЕСТР. Годо.
ВОЛ. Але то не Годо.
ЕСТР. То не Годо?
ВОЛ. То не Годо.
ЕСТР. А хто тоді?
ВОЛ. Поззо.

ПОЗЗО Сюди! Сюди! Поможіть!
ВОЛ. Він не може встати.
ЕСТР. Ходім.
ВОЛ. Ми не можемо.
ЕСТР. Чому?
ВОЛ. Ми чекаємо на Годо.
ЕСТР. О!
ВОЛ. Може, він має для тебе ще одну кістку. Курку. Не пригадуєш?

ЕСТР. То був він?
ВОЛ. Так.
ЕСТР. Запитай його.
ВОЛ. Може, ми повинні йому перше допомогти.
ЕСТР. Що допомогти?
ВОЛ. Встати.
ЕСТР. Він не може встати?
ВОЛ. Він хоче встати.
ЕСТР. То хай встає.
ВОЛ. Він не може.

ЕСТР. Чому?

ВОЛ. Я не знаю.

Поззо пручається, стогне, б'є кулаками об землю.

ЕСТР. Ми перше повинні спитати його про кістку. Тоді, якщо він відмовить, лишимо його тут.

ВОЛ. Хочеш сказати, що він на нашій ласці.

ЕСТР. Так.

ВОЛ. І що ми повинні підпорядкувати наші добрі послуги певним умовам.

ЕСТР. Що?

ВОЛ. Виглядає досить логічно. Але я боюсь одного.

ПОЗЗО Поможіть!

ЕСТР. Чого?

ВОЛ. Що Щасливий розійдеться ні з того, ні з сього. І тоді нам попаде.

ЕСТР. Щасливий.

ВОЛ. Той що напав на тебе вчора.

ЕСТР. Кажу тобі — їх було з десять.

ВОЛ. Ні, перед тим, той що тебе копнув.

ЕСТР. Він є тут?

ВОЛ. Великий як життя. (*Жестикулює в бік Щасливого*). Тимчасово він нешкідливий. Але він може накинутися кожної хвилини.

ПОЗЗО Поможіть!

ЕСТР. А якби ми його набили, ми вдвох?

ВОЛ. Ти думаєш, якби ми напали на нього сонного?

ЕСТР. Так.

ВОЛ. Звучить добре. Але чи ми зможемо таке зробити? Чи він дійсно спить? (*Павза*). Ні, найкраще скористатись тим, що Поззо просить допомоги.

ПОЗЗО Поможіть!

ВОЛ. Помогти йому...

ЕСТР. Нам допомогти йому?

ВОЛ. Передбачаючи щось конкретне взамін.

ЕСТР. А припустім, що він...

ВОЛ. Не тратьмо часу на пусте говорення! (*Павза. Пристрасно*). Робім щось, як маємо нагоду! Не кожного дня є так, що ми потрібні. Що ми персонально є потрібні. Інші стрінули б таку нагоду так само, якщо

не краще. До цілого людства був звернений цей крик за допомогою, який ще дзвонить в наших вухах! Але на цьому місці, у цю хвилину, ціле людство — це ми, чи нам це до вподоби, чи ні. Тож використаймо цю нагоду, заки не запізно. Хоч раз гідно заре- презентуємо той низький рід, до якого жорстока доля нас призначила! Що ти скажеш? (*Естрагон не каже нічого*). То правда, що коли заклавши руки, важимо всі за і всі проти, ми не є менше гідні роду людського. Тигр кидається допомгти своїм однород- цям без найменшої задуми, або ушивається в гуща- вину чагарника. Але не в тому суть. Що ми тут ро- бимо — в цьому суть. І ми благословенні в цьому ви- падку, бо ми випадково знаємо відповідь. Так, у цьому безмежному замішанні одна-єдина річ є ясна. Ми чекаємо на прихід Годо.

ЕСТР. О!

ПОЗЗО Поможіть!

ВОЛ. Або на прихід ночі. (*Павза*). Ми дотримали нашого домовлення. Скільки людей може почванитися хоч таким?

ЕСТР. Більйони.

ВОЛ. Ти думаєш?

ЕСТР. Я не знаю.

ВОЛ. Ти можеш бути правий.

ПОЗЗО Поможіть!

ВОЛ. Все, що я знаю — години довгі в таких умовах, і зму- шують нас обманювати їх вчинками, які — як мені висловитись — які з першого погляду виглядають доречні, поки не стануть звичкою. Ти, може, скажеш — щоб зберегти наш глузд від захитання. Без сум- ніву. Але чи він давно вже не блудить без кінця крізь ніч бездонних глибин? Над цим я часом при- задумуюсь. Чи розумієш моє мислення?

ЕСТР. (*афористичний на відміну*): Ми всі родимося боже- вільні. Дехто таким лишається.

ПОЗЗО Поможіть! Я заплачу!

ЕСТР. Скільки?

ПОЗЗО Сто франків!

ЕСТР. Це замало.

ВОЛ. Я не йшов би аж так далеко.

ЕСТР. Думаєш, що це досить?

ВОЛ. Ні, я думаю, аж так далеко, щоб твердити, що в мене було слабо в голові, як я прийшов на світ. Але не в цьому суть.

ПОЗЗО Двісті!

ВОЛ. Ми чекаємо. Ми знуджені. *(Підносить угору руки)*. Ні, не переч, ми знуджені на смерть, — цього не заперечиш. Добре. Приходить щось відмінне — і що ми робимо? Лишаємо на призволяще. Ходи, берімося до роботи! *(Наближається до них, зупиняється)*. За одну хвилину все це зникне, і ми знову будемо самотні, оточені ніщотою! *(Задумався)*.

ПОЗЗО Двісті!

ВОЛ. Йдемо!

Намагається звести Поззо на ноги, не може, знову пробує, спотикається, падає, пробує встати, падає.

ЕСТР. Що з вами всіма?

ВОЛ. Поможи!

ЕСТР. Я зараз.

ВОЛ. Не лишай мене! Вони мене заб'ють!

ПОЗЗО Де я є?

ВОЛ. Гого!

ПОЗЗО Поможіть

ВОЛ. Поможи!

ЕСТР. Я зараз.

ВОЛ. Поможи наперед мені, а тоді підемо разом.

ЕСТР. Обіцяєш?

ВОЛ. Присягаю!

ЕСТР. І ніколи не вернемося назад?

ВОЛ. Ніколи!

ЕСТР. Підемо до Піренеїв.

ВОЛ. Куди схочеш.

ЕСТР. Я завжди хотів мандрувати по Піренеях.

ВОЛ. Будеш мандрувати.

ЕСТР. *(відсахнувся)*: Хто пердів?

ВОЛ. Поззо.

ПОЗЗО Тут! Тут! Милосердя!

ЕСТР. Це огидне!

ВОЛ. Скоро! Подай мені руку!

ЕСТР. Я йду. (Павза. Голосніше). Я йду.
ВОЛ. Що ж, думаю, що врешті я підведуся сам. (Пробує, падає). У повноті часу.
ЕСТР. Що з тобою?
ВОЛ. Йди до чорта!
ЕСТР. Ти залишаєшся тут?
ВОЛ. Покищо.
ЕСТР. Встань, бо простудишся.
ВОЛ. Не турбуйся мною.
ЕСТР. Встань, Діді, не будь твердолюбим!

Простягає руку, яку Володимир хапає поспішно.

ВОЛ. Тягни!

Естрагон тягне, спотикається, падає. Довга тиша.

ПОЗЗО Поможіть!
ВОЛ. Ми приїхали.
ПОЗЗО Хто ви?
ВОЛ. Ми люди.

Тиша.

ЕСТР. Солодка мамо земле!
ВОЛ. Можеш встати?
ЕСТР. Я не знаю.
ВОЛ. Пробуй.
ЕСТР. Не тепер, не тепер.

Тиша.

ПОЗЗО Що сталося?
ВОЛ. Ти перестанеш, ти! Чумо! Він ні про що не думає, тільки про себе!
ЕСТР. А як би так задрімати?
ВОЛ. Ти чув його? Він хоче знати, що сталося!
ЕСТР. Не зважай на нього. Спи.

Тиша.

ПОЗЗО Милосердя! Милосердя!
ЕСТР. (прокидається): Що таке?

ВОЛ. Ти спав?
ЕСТР. Я мусів, мабуть.
ВОЛ. Це той байстрюк Поззо знов.
ЕСТР. Зупини його, копни його в гузно.
ВОЛ. (б'є Поззо): Чи ти перестанеш! Паршива, воше! (Поззо виплутується з криком болю і повзе набік. Зупиняється, сліпо жестикулює і кличе на допомогу. Володимир піднісся на лікоть, слідкує за ним). Він забрався! (Поззо падає). Він упав!
ЕСТР. Що нам тепер робити?
ВОЛ. Може, я підповзу до нього.
ЕСТР. Не лишай мене!
ВОЛ. Або крикну.
ЕСТР. Так, крикни до нього.
ВОЛ. Поззо! (Тиша). Поззо! (Тиша). Не відповідає.
ЕСТР. Разом.
ВОЛ. } Поззо! Поззо!
ЕСТР. }
ВОЛ. Він поворухнувся.
ЕСТР. Ти певний, що його ім'я Поззо?
ВОЛ. (затривожений): Пане Поззо, ходіть назад, ми вас не будемо торкати.

Тиша.

ЕСТР. Попробуймо кликати його іншими іменами.
ВОЛ. Я боюся, що він умирає.
ЕСТР. То було б приємне.
ВОЛ. Що було б приємне?
ЕСТР. Кликати його іншими іменами, одно за другим. Провело б час. І ми мусіли б скоріше чи пізніше потрапити на правильне.
ВОЛ. Я тобі кажу, що його ім'я Поззо.
ЕСТР. Ми зараз побачимо. (Думає). Авель! Авель!
ПОЗЗО Поможіть!
ЕСТР. Попав відразу!
ВОЛ. Мені остогид цей мотив.
ЕСТР. Можливо, другий називається Каїн. Каїн! Каїн!
ПОЗЗО Поможіть!
ЕСТР. Він — усе людство. (Тиша). Глянь на ту жмарку.
ВОЛ. (дивиться вгору): Де?

ЕСТР. Там. У зеніті.
ВОЛ. Що ж? (Павза). Що там такого чудового?

Тиша.

ЕСТР. Тепер поспробуймо щось інше, не маєш нічого проти?
ВОЛ. Я саме це хотів пропонувати.
ЕСТР. Але що?
ВОЛ. О!

Тиша.

ЕСТР. Може, щоб почати, встаньмо.
ВОЛ. Не шкодить поспробувати.

Встають.

ЕСТР. Забава для дітей.
ВОЛ. Звичайна справа сили волі.
ЕСТР. А тепер?
ПОЗЗО Поможіть!
ЕСТР. Ходім.
ВОЛ. Ми не можемо.
ЕСТР. Чому?
ВОЛ. Ми чекаємо на Годо.
ЕСТР. О! (В розпущі). Що ми зробимо! Що ми зробимо!
ПОЗЗО Поможіть!
ВОЛ. Може б ми йому допомогли?
ЕСТР. Що він хоче?
ВОЛ. Встати.
ЕСТР. То чому не встає?
ВОЛ. Він хоче, щоб ми йому допомогли.
ЕСТР. То чому ми не помагаємо? На що ми чекаємо?

Підводять Поззо на ноги. Пускають його. Він падає.

ВОЛ. Ми мусимо його тримати. (Підносять його знов, Поззо завис між ними, тримаючись руками за їхні шиї).
Почувається краще?

ПОЗЗО Хто ви такі?

ВОЛ. Не пізнаєте нас?

ПОЗЗО Я сліпий.

Тиша.

ЕСТР. Можливо, він може глянути в майбутнє.
ВОЛ. Відколи?
ПОЗЗО Я мав чудовий зір — але, чи ви приятелі?
ЕСТР. (голосно сміється): Він хоче знати, чи ми приятелі!
ВОЛ. Ні, він думає, чи ми його приятелі.
ЕСТР. І?
ВОЛ. Ми довели, помагаючи йому.
ЕСТР. Точно. Хіба ми помогли б йому, не будши його приятелями?
ВОЛ. Можливо.
ЕСТР. Правда.
ВОЛ. Не розвозімся з цим тепер.
ПОЗЗО Ви не розбійники?
ЕСТР. Розбійники! Хіба ми виглядаємо, як розбійники?
ВОЛ. До чорта, не бачиш, що чоловік сліпий!
ЕСТР. До чорта — так. (Павза). Так він каже.
ПОЗЗО Не залишайте мене!
ВОЛ. Немає навіть мови.
ЕСТР. Тимчасово.
ПОЗЗО Яка година?
ВОЛ. (розглядається по небу): Сьома... восьма...
ЕСТР. Це залежить від пори року.
ПОЗЗО Чи це вечір?

Тиша. Володимир і Естрагон обмірковують захід сонця.

ЕСТР. Воно сходить.
ВОЛ. Неможливо.
ЕСТР. Можливо, це світанок.
ВОЛ. Не будь дурний. Там захід.
ЕСТР. Як ти знаєш?
ПОЗЗО (з мукою): Чи це вечір?
ВОЛ. Так чи так — воно не рушилося.
ЕСТР. Кажу тобі, що воно сходить.
ПОЗЗО Чому не відповідаєте мені?
ЕСТР. Дайте нам нагоду.
ВОЛ. (заспокоює): Це вечір, пане, вечір, вже надходить ніч. Мій приятель хотів збудити в мені сумнів, і мушу признатися, що я був захитався на хвилину. Але не намарно я прожив цей довгий день, і можу вас запевнити — він вже дуже близько до кінця свого репертуару. (Павза). Як ви почуваетесь тепер?

- ЕСТР. Як довго ми ще мусимо його возити. (Вони пускають його, знов підхоплюють, як він падає). Ми не підпори!
- ВОЛ. Ви казали, що ваш зір був добрий, якщо я вас чув правильно.
- ПОЗЗО Чудовий! Чудовий, чудовий зір!

Тиша.

- ЕСТР. (роздратований): Обширніше! Обширніше!
- ВОЛ. Залиши його. Не бачиш, що він думає про дні, коли він був щасливий. (Павза). Memoria praeteritorum bonorum — то мусить бути неприємне.
- ЕСТР. Нам тяжко знати.
- ВОЛ. І це вам сталося раптово?
- ПОЗЗО Зовсім чудовий!
- ВОЛ. Я питаю, чи це вам сталося раптово.
- ПОЗЗО Я пробудився одного дня сліпий, як Доля. (Павза). Часами призадумуюся, чи я не сплю ще далі.
- ВОЛ. А коли це сталося?
- ПОЗЗО Я не знаю.
- ВОЛ. Не раніше вчора.
- ПОЗЗО (люто): Не питайте мене! Сліпі не мають відчуття часу. Властивості часу захищені для них також.
- ВОЛ. Подумай! Я міг присягнути, що то якраз навпаки.
- ЕСТР. Я йду.
- ПОЗЗО Де ми є?
- ВОЛ. Не можу вам сказати.
- ПОЗЗО Чи це випадково не місце, відоме як Дошка?
- ВОЛ. Ніколи не чув про таке.
- ПОЗЗО Як воно виглядає?
- ВОЛ. (дивиться навколо): Тяжко описати. Як ніщо. Навкруги нема нічого. Тільки дерево.
- ПОЗЗО Тоді це не Дошка.
- ЕСТР. (зсувається на землю): Яка це розвага!
- ПОЗЗО Де мій слуга?
- ВОЛ. Десь тут поблизу.
- ПОЗЗО Чому він не відповідає, як я його кличу?
- ВОЛ. Не знаю. Можливо, він спить. Можливо, він мертвий.
- ПОЗЗО Що точно сталося?
- ЕСТР. Точно!
- ВОЛ. Ми обидва поковзнулися. (Павза). І впали.

ПОЗЗО Йдіть подивіться, чи з ним щось погано.
ВОЛ. Ми не можемо вас лишити.
ПОЗЗО Не мусите йти обидва.
ВОЛ. (до Естрагона): Ти йди.
ЕСТР. Після того, що він мені зробив! Ніколи.
ПОЗЗО Так, так, хай ваш приятель іде, бо він смердить.
(Тиша). На що він чекає?
ВОЛ. На що ти чекаєш?
ЕСТР. Я чекаю на Годо.

Тиша.

ВОЛ. Що точно повинен він робити?
ПОЗЗО На початок повинен потягнути за шнурок, так сильно, як хоче, щоб тільки не задушив його. Він, звичайно, реагує на таке. Якщо ні, то він повинен йому дати чоботом в обличчя і між яйця, скільки влізе.
ВОЛ. Бачиш, не маєш чого боятися. Це навіть нагода помститися на ньому.
ЕСТР. А як він буде боронитися?
ПОЗЗО Ні, ні, він ніколи не борониться.
ВОЛ. Я прилечу на поміч.
ЕСТР. Не відривай від мене очей.

Йде до Щасливого.

ВОЛ. Перевір, чи він живий, заки почнеш. Нема глузду надриватися, коли він мертвий.
ЕСТР. (нагинається до Щасливого): Він дихає.
ВОЛ. Тоді дай йому.

Естрагон з раптовою люттю починає копати Щасливого, кидаючи одночасно образливі слова. Але вдарився в ногу, відходить, шкутильгаючи і стогнучи. Щасливий починає рухатися.

ЕСТР. О, грубіян!

Сідає на купу і пробує зняти черевик. Скоро зневірюється і вкладається спати, руки на колінах, голова на руках.

ПОЗЗО Що знову сталося?
ВОЛ. Мій приятель вдарився.
ПОЗЗО А Щасливий?
ВОЛ. То це він?
ПОЗЗО Що?
ВОЛ. Це Щасливий?
ПОЗЗО Не розумію.
ВОЛ. А ви Поззо.
ПОЗЗО Ясно, що я Поззо.
ВОЛ. Той самий, що вчора?
ПОЗЗО Вчора?
ВОЛ. Ми бачилися вчора. *(Тиша)*. Не пригадуєте?
ПОЗЗО Я не пригадую, чи бачив когонебудь учора. Але завтра я не буду пригадувати, чи зустрічав когонебудь сьогодні. То не рахуйте на мене, щоб вас просвітив.

ВОЛ. Але...

ПОЗЗО Досить! Вставай, свине!

ВОЛ. Ви вели його на ярмарок, щоб продати. Ви говорили до нас. Він танцював. Він думав. Ви мали свій зір.

ПОЗЗО Як собі бажаєте. Пустіть мене! *(Володимир відступає)*. Вставай!

Щасливий встає, збирає свій вантаж.

ВОЛ. Куди ви йдете звідси?

ПОЗЗО Вперед. *(Щасливий, обладований, стає перед Поззо)*. Батіг! *(Щасливий кладе усе на землю, шукає за багатом, знаходить, впирає Поззо в руку, знов підносить багаж)*. Шнур!

Щасливий кладе усе на землю, дає Поззо в руку шнур, знов підносить.

ВОЛ. Що там є в торбі?

ПОЗЗО Пісок. *(Шарпає шнур)*. Вйо!

ВОЛ. Не йдіть ще.

ПОЗЗО Я йду.

ВОЛ. А що зробите, як впадете далеко від якоїсь допомоги?

ПОЗЗО Почекаємо, поки знов зможемо встати. Тоді — далі. Вйо!

ВОЛ. Заки підете, скажіть, хай заспіває.
ПОЗЗО Хто?
ВОЛ. Щасливий.
ПОЗЗО Заспіває?
ВОЛ. Так. Або подумає. Або задеклямує.
ПОЗЗО Але він німий.
ВОЛ. Німий!
ПОЗЗО Німий. Він не може навіть стогнати.
ВОЛ. Німий! Відколи?
ПОЗЗО *(нараз розлючений)*: Ви не скінчили ще мучити мене вашим проклятим часом! Це нестерпне! Коли! Коли! Одного дня, чи цього вам не досить, одного дня він занімів, одного дня я осліп, одного дня ми поглухнемо, одного дня ми народилися, одного дня помремо, того самого дня, тої самої секунди, — чи цього для вас не досить? *(Спокійніше)*. Вони родять на гробах, світло жевріє хвилину, і приходять знову ніч. *(Шарпає шнур)*. Вйо!

Поззо і Щасливий виходять. Володимир іде за ними до краю сцени, дивиться услід. Гупіт, підсилений мімікою Володимира, підтверджує, що вони знов попадали. Тиша. Володимир іде до Естрагона, оглядає його хвилину, тоді будить.

ЕСТР. *(різкі жести, незрозумілі слова, врешті)*: Чому ти ніколи не даси мені поспати?
ВОЛ. Я був самотній.
ЕСТР. Я снів, я був щасливий.
ВОЛ. Так проходив час.
ЕСТР. Мені снилося, що...
ВОЛ. *(люто)*: Не кажи мені! *(Тиша)*. Цікаво, чи він дійсно сліпий?
ЕСТР. Сліпий? Хто?
ВОЛ. Поззо.
ЕСТР. Сліпий?
ВОЛ. Він нам казав, що осліп.
ЕСТР. І що з того?
ВОЛ. Мені здавалося, що він нас бачив.
ЕСТР. Тобі снилося. *(Павза)*. Ходім. Ми не можемо. О! *(Павза)*. Ти певний, що то не був він?

ВОЛ. Хто?
ЕСТР. Ґодо.
ВОЛ. А не хто?
ЕСТР. Поззо.
ВОЛ. Зовсім ні! (*Менше певно*). Зовсім ні! (*Ще менше певно*). Зовсім ні.
ЕСТР. Я думаю, що краще встати. (*Встає з болем*). Ой! Діді!
ВОЛ. Я вже не знаю, що думати.
ЕСТР. Мої ноги! (*Знов сідає і пробує зняти черевики*). Поможи.
ВОЛ. Чи я спав, як інші терпіли? Чи я сплю тепер? Завтра, коли я пробуджуся або буду думати, що пробуджуся, — що скажу про сьогодні? Що з Естраґоном, моїм приятелем, на цьому місці, аж до ночі, я чекав на Ґодо? Що проходив Поззо з своїм Щасливим і говорив до нас? Можливо. Але яка правда буде в усьому цьому? (*Естраґон, помучившись даремно з черевиком, знов засинає. Володимир дивиться на нього*). Він не знатиме нічого. Він говоритиме як його били, і я дам йому моркву. (*Павза*). Вёрхи на гробі і тяжкого родження. Внизу неквапно грабар кладе в діру пінцет. Ми маємо час постаріти. Повітря переповнене нашим криком. (*Слухає*). Але звичка — це великий притуплювач. (*Знов дивиться на Естраґона*). На мене теж хтось дивиться, про мене теж хтось каже. Він спить, він нічого не знає, нехай спить. (*Павза*). Я довше не можу! (*Павза*). Що я казав?

Гарячково ходить туди й назад, врешті зупиняється далеко зліва, думає. З правого боку входить хлопець. Зупиняється. Тиша.

ХЛОПЕЦЬ Пане... (*Володимир обертається*). Пане Альберте...

ВОЛ. Знов те саме. (*Павза*). Ти мене не пізнаєш?

ХЛОПЕЦЬ Ні, пане.

ВОЛ. То не ти приходив учора?

ХЛОПЕЦЬ Ні, пане.

ВОЛ. Це твій перший раз?

ХЛОПЕЦЬ Так пане.

Тиша.

ВОЛ. Ти маєш вістку від пана Годо.

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ВОЛ. Він сьогодні не прийде.

ХЛОПЕЦЬ Ні, пане.

ВОЛ. Але він прийде завтра.

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ВОЛ. Без сумніву.

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

Тиша.

ВОЛ. Чи ти зустрічав когось?

ХЛОПЕЦЬ Ні, пане.

ВОЛ. Двох інших... (Вагається) людей?

ХЛОПЕЦЬ Я не бачив нікого, пане.

Тиша.

ВОЛ. А що він робить, пан Годо? (Тиша). Ти чув мене?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ВОЛ. Тож?

ХЛОПЕЦЬ Він не робить нічого, пане.

Тиша.

ВОЛ. А як твій брат?

ХЛОПЕЦЬ Він хворий, пане.

ВОЛ. Може, то він приходив учора

ХЛОПЕЦЬ Я не знаю, пане.

Тиша.

ВОЛ. (м'яко): Чи він має бороду, пан Годо?

ХЛОПЕЦЬ Так, пане.

ВОЛ. Ясну чи... (Вагається)... чи чорну?

ХЛОПЕЦЬ Я думаю, що вона біла, пане.

Тиша.

ВОЛ. Христе, май милосердя над нами!

Тиша.

ХЛОПЕЦЬ Що маю сказати панові Годо, пане?

ВОЛ. Скажи йому... (*Вагається*) ...що ти мене бачив і що... (*Вагається*) ...що ти мене бачив. (*Павза. Володимир наближається, хлопець відступає. Володимир зупиняється, хлопець зупиняється. З несподіваною люттю*). Ти певний, що ти мене бачив, ти не прийдеш завтра і не будеш говорити, що ти мене ніколи не бачив!

Тиша. Володимир несподівано скаче вперед, хлопець виминає його і вибігає. Тиша. Сонце заходить, місяць сходить, як у першому акті. Володимир стоїть зігнений і нерухомий. Будиться Естрагон, стягає черевики, встає з черевиком у кожній руці і кладе їх посередині сцени. Тоді підходить до Володимира.

ЕСТР. Що з тобою?

ВОЛ. Нічого.

ЕСТР. Я йду.

ВОЛ. Я теж.

ЕСТР. Чи я довго спав?

ВОЛ. Я не знаю.

Тиша.

ЕСТР. Куди ми підемо?

ВОЛ. Не далеко.

ЕСТР. О так, ходім далеко звідси!

ВОЛ. Ми не можемо.

ЕСТР. Чому?

ВОЛ. Ми мусимо вернутися завтра.

ЕСТР. Чому?

ВОЛ. Чекати на Годо.

ЕСТР. О! (*Тиша*). Він не приходив?

ВОЛ. Ні.

ЕСТР. А тепер уже пізно.

ВОЛ. Так, тепер уже ніч.

ЕСТР. А якби ми з ним зірвали? (*Павза*). Якби ми з ним зірвали?

ВОЛ. Він покарав би. (*Тиша. Дивиться на дерево*). Все тут мертво. Крім дерева.

ЕСТР. (дивиться на дерево): Що воно таке?
ВОЛ. Дерево.
ЕСТР. Так, але яке?
ВОЛ. Не знаю. Верба.

Естрадаґон тягне Володимира до дерева. Вони стоять перед ним нерухомо. Тиша.

ЕСТР. Чому ми не повісимося?
ВОЛ. На чому?
ЕСТР. Ти не маєш шнурка?
ВОЛ. Ні.
ЕСТР. Тоді не можемо.

Тиша.

ВОЛ. Ходім.
ЕСТР. Зажди. Ось мій пояс.
ВОЛ. Він короткий.
ЕСТР. Ти можеш повіситися за мої ноги.
ВОЛ. А хто повіситься за мої?
ЕСТР. Правда.
ВОЛ. Покажи все одно. (Естрадаґон розв'язує шнурок, на якому трималися його штани, які завеликі на нього, тому зсуваються нижче колін. Вони дивляться на шнур). У крайньому випадку міг би бути. Але чи він досить міцний?
ЕСТР. Зараз побачимо. Ось.

Кожний бере кінець шнурка і тягнуть. Шнур розривається. Вони майже падають.

ВОЛ. Чорта вартий.

Тиша.

ЕСТР. Кажеш, завтра мусимо вертатися?
ВОЛ. Так.
ЕСТР. То зможеш принести добрий шнурок.
ВОЛ. Так.

Тиша.

ЕСТР. Діді.
ВОЛ. Так.
ЕСТР. Я так далі не можу.
ВОЛ. То ти так думаєш.
ЕСТР. Якби ми розійшлися, могло б бути краще для нас.
ВОЛ. Ми завтра повісимося. (Павза). Хібащо Ґодо прийде.
ЕСТР. А якщо він прийде.
ВОЛ. Будемо врятовані.

*Володимир здіймає свій (Щасливого) капелюх, за-
глядає в середину, обмацує всередині рукою, ви-
трясає, вдаряє зверху, натягає.*

ЕСТР. Тож? Підемо?
ВОЛ. Підтягни штани.
ЕСТР. Що?
ВОЛ. Підтягни штани.
ЕСТР. Хочеш, щоб я підпустив штани?
ВОЛ. Підтягни штани.
ЕСТР. (усвідомлює, що його штани злетіли): Правда. (Під-
тягає штани).
ВОЛ. Тож? Підем?
ЕСТР. Так, ходім.

*Не рухаються.
Куртина.*

остання стрічка краппа
переклад
юрія тарнавського

Пізній вечір у майбутньому

Крапнова робітня.

Посередині та спереду кону малий стіл, обернений шухлядами до глядачів.

За столом, теж обернений обличчям до глядачів, себто по протилежному боці стола від шухляд, сидить старий, втомлений чоловік. Це Крапп.

Вузькі штани, іржаво-чорного кольору, з короткими ногавицями. Іржаво-чорна камізелька з чотирма великими кишенями. Важкий срібний годинник на ланцюжку. Заяложена біла сорочка без коміра, розстібнута під бородою. Дещо дивна пара брудних білих чобіт, вузьких і з гострими носиками, принаймні число десять.

Біле обличчя. Багрянний ніс. Розкуйовджене сиве волосся.

Щетина.

Дуже короткозорий (та без окулярів). Глуховатий. Хрипкий голос. Характерна вимова.

Важкий хід.

На столі магнетофон і декілька картонних коробок із шпулями вже награних стрічок.

Стіл і кін довкруги нього в білому світлі. Решта кону в пітьмі.

Якусь хвилину Крапп не ворушиться, тоді зідхає голосно, дивиться на годинник, шукає по кишенях, витягає коверт, ховає його назад, далі шукає, витягає невеличку в'язку ключів, підносить їх до очей, вибирає ключ, підносить і йде до переду стола. Згинається, відмикає першу шухляду, заглядає в неї, мацає всередині, витягає шпулю зі стрічкою, оглядає її, кладе назад, замикає шухляду, відчиняє другу шухляду, заглядає в неї, мацає всередині, витягає великий банан, оглядає його, замикає шухляду, кладе ключі назад у кишеню. Обертається, йде до краю кону, стає, гладить банан, здирає лущину, кидає лущину на долівку, кладе кінець банана в рот і стоїть нерухомо, дивлячися широко відкритими очима перед себе. Врешті відкусиє кінець, поверта-

ється боком і починає ходити по ясній частині кону, тобто не більше, ніж чотири чи п'ять кроків у кожний бік, задумано жуючи банан. Наступає на лущину банана, поховзується, майже падає, стримує себе, згинається, дивиться на лущину і врешті спихає її ногою з кону в оркестру. Знову починає ходити, доїдає банан, повертається до столу, сідає, хвилину не ворухиться, зідхає голосно, витягає ключі з кишені, підносить їх до очей, вибирає ключ, підноситься і йде до переду стола, відмикає другу шухляду, виймає другий великий банан, дивиться на нього, замикає шухляду, кладе ключі назад у кишеню, повертається, іде до краю кону, зупиняється, гладить банан, чистить, кидає лущину в оркестру, кладе кінець банана в рот і не ворухиться, дивлячись бездушно перед себе. Нарешті, щось надумує, кладе банан у кишеню камізелки, так, що видно його кінець, і йде так швидко, як тільки може, в гліб кону, в п'тьму. Десять секунд. Стріляє корок. П'ятнадцять секунд. Він з'являється в світлі, несучи велику бухгалтерську книгу, і сідає за стіл. Кладе книгу на стіл, витирає рот, витирає руки об перед камізелки, гарненько складає їх і тре.

КРАПП (швидко) Ну! (Згинається над книгою, повертає сторінки, знаходить бажане місце, читає) Коробка число... три... шпуля число... п'ять. (Підносить очі і дивиться перед себе. З задоволенням). Шпуля! (Павза). Шпуууля! (Щаслива усмішка. Павза. Згинається над столом, стає розглядати і пересувати коробки). Коробка число... три... трии... чотири... два... (здивовано) дев'ять! Що за чорт!... сім... ага! сучий син! (Підносить коробку, приглядається їй). Коробка число трии, Кладе її на стіл і дивиться на шпулі всередині). Шпуля число... (дивиться у книгу)... п'ять... п'ять... ага! скурвий син! (Витягає шпулю, дивиться на неї). Шпуля число п'ять. (Кладе на стіл, зачиняє коробку число три, кладе її між решту, бере шпулю). Коробка число три, шпуля число п'ять. (Згинається над машинкою, підводить очі. З задоволенням). Шпуууля! (Щаслива усмішка. Згинається, закладає шпулю в машину, тре руки). Ааа! (Дивиться у книгу, читає запис на низу сторінки). Нарешті поховав маму... Гм... Чорненький м'ячик... (Підносить голову, дивиться бездушно перед себе. Не розуміє). Чорненький м'ячик?... (Дивиться знову в книгу, читає). Чорнява нянька... (Підносить голову, хмуриється, дивиться в книгу,

читає). Стілець дещо поправився... Гм... Незабутне... що? (Приглядається ближче). Рівнодення, незабутне рівнодення. (Підносить голову, дивиться бездушно перед себе. Не розуміє). Незабутне рівнодення?... (Павза. Здвигає раменами, знову дивиться в книгу, читає). Кінець — (повертає сторінку) — кохання.

Підносить голову, хмуриться, згинається над машиною, запускає її, і прибирає слухальну позу, тобто похилений наперед, з ліктем на столі, з рукою біля вуха, наближеного до машини, з обличчям до глядачів.

СТРІЧКА (Сильний голос, трохи вдавано величний, безперечно Краппів, коли він був значно молодший). Сьогодні скінчив тридцять дев'ять років, здоровий, як — (Примощується вигідніше, спихає одну з коробок зі столу, клене, зупиняє машину, одним помахом змітає коробки і книгу на долівку, перекручує стрічку до початку, запускає машину, прибирає слухальну позу). Сьогодні скінчив тридцять дев'ять років, здоровий, як огірочок, якщо не брати мою стару проблему до уваги, а беручи розум, можна спокійно припустити, що я... (вагається)... в зеніті — приблизно кажучи. Святкував цю невеселу річницю, як останніми роками, в шинку. Ні душі! Сидів перед вогнем з закритими очима, відсіваючи половику від зерна. Зробив кілька записок на зворотній стороні коверта. Гарно бути знову в моїй робітні, в моїй дрантині. Щойно скінчив, мушу з жалем признатися, три банани, і тільки з трудом стримав себе від четвертого. Це може бути фатальне для людини в моєму стані. (Голосно). Ні одного більше! (Павза). Нова лампа над столом багато краща. Коли все темне навколо мене, я почуваюся набагато менше самотній. (Павза). До певної міри. (Павза). Я люблю встати, походити собі в п'ятьмі, а тоді назад сюди... (вагається)... до себе. (Павза). До Краппа. (Павза).

Зерно, що я маю на увазі під зерном, це... (вагається)... Я думаю, що я маю на увазі все те, що залишиться, коли порох — коли мій порох — усядеться. Я замикаю очі і стараюся це уявити.

Павза. Крапп закриває на хвилину очі.

Надиво тихо сьогодні, я напружую весь мій слух, і ні звуку. Стара міс Мек Глом завжди співає о цій порі. Та не сьогодні.

Пісні з років дівування, каже. Не можу уявити собі її дівкою. Та гарна душа. Із міста Канот, здається. (Павза). Чи я теж співатиму, коли мені буде стільки років, як їй, якщо мені колись стільки буде? Ні. (Павза). Чи я співав, як був молодший? Ні. (Павза). Чи я колись співав? Ні.

Павза.

Саме скінчив слухати старі уривки, тут і там. Я не перевіряв у книзі, та вони мусіли мати принаймні десять-дванадцять років. Я думаю, що тоді я ще жив з Б'янкою на Кідар Стріт. Слава тобі, Господи, що вийшов з тої халепи цілий! Безнадійна справа. (Павза). Та й у неї нічого такого не було, хіба, може, ті очі. Теплі дуже. Саме тепер ось знову їх побачив. (Павза). Інших таких не зустрічав. (Павза). Ну й що? Минулося, забулося... (Павза). Прикрі трохи ці спомини, та часто — (Крапп зупиняє машину, хмуриється, знову запускає її) — вони допомагають мені переживати знову... (вагається) ...пригадувати. Важко повірити, що я був колись таким молокососом. А голос який! Боже! А що за мрії! (Короткий смішок, до якого Крапп приєднується). Особливо, щоб менше пити. (Короткий смішок Краппа самого). Статистичні дані. 1 700 годин з попередніх приблизно 8 000, проведені в шинках. Більш ніж 20%, якихось 40% його позасонного життя. Пляни на менш... (вагається) інтенсивне статеве життя. Передсмертна хвороба його батька. Втома від гонитви за щастям. Нездібність позбутися затвердження. Сміється з того, що називає своєю юністю, і дякує Богові, що воно минулося. (Павза). Щось тут не так. (Павза). Зариси opus magnum. Кінчаючи, звертаюся з — (короткий смішок) — зойком до Божого Провидіння. (Довгий сміх, до якого Крапп приєднується). І що залишиться з усіх тих сліз? Дівчина у виношеному зеленому плащі, на пероні? Правда?

Павза.

Коли я пригадую —

Крапп зупиняє машину, хмуриється, дивиться на годинник, підноситься, іде за лаштунки, в пільму. Десять секунд. Стріляє корок. Десять секунд. Другий корок. Десять секунд. Третій корок. Десять секунд. Короткий, нерівний спів.

КРАПП (співає)

Днина вже скінчилась,
Вечір запада-а-а,
Нічка...

Кашляє. Вертається до світла, сідає, витирає рот, запускає машину, знову прибирає слухальну позу.

СТРІЧКА — рік, що скінчився, з надією старости, яка, надіюся, прийде, я пам'ятаю, безперечно, наш дім над канавою, де конала мама, пізньою осінню, після довгого вдовування (Крапн здригається), і — (Крапн зупиняє машину, повертає стрічку дещо назад, нахилляє вухо ближче машини, запускає її) — вмирала після довгого вдовування, і — Крапн зупиняє машину, підносить голову, дивиться широко відкритими очима перед себе. Його уста вимовляють німо «вдовування». Звуку не чути. Він підводиться, виходить за лаштунки, в п'ятку, повертається з велетенським словником, кладе його на стіл, сідає і шукає за словом.

КРАПН (читає зі словника) ... Стан, в якому людина залишається вдівцем або вдовицею. (Підносить здивовано очі). В якому залишається? .. (Павза. Знову заглядає у словник. Читає). «Без кохання — вдовування» ... Теж у тварин, особливо у птахів ... (Він підводить очі. З задоволенням). У тварин, а особливо у птахів, теж ..

Павза. Він закриває словник, запускає машину, прибирає слухальну позу.

СТРІЧКА — лавку біля греблі, звідки було видно її вікно. Вітер віяв такий, що пронизував до кости, а я сидів на цій лавці, надіючися, що вона вже вмерла. (Павза). Майже нікого, тільки дехто з постійних відвідувачів — няньки, діти, старі діди, собаки. Згодом, я таки добре знав їх всіх — тільки так, з виду, безперечно! Одну таку, чорнявку, красиву дуже, пригадую особливо добре! Вся біла, накрохмалена, груди такі, що ну, з великою чорною коляскою, як похоронний віз. Коли б я не глянув, вона завжди дивилася на мене. Та як набрав відваги і підійшов раз — не представившись, як треба, — казала, що закличе поліцаю. Наче б я полакомився на її невинність! (Сміється. Павза). А що за обличчя! А очі! Як ... (вагається) ... хризоліт! (Павза). Минулося, забулося. (Павза). Я був там саме тоді, коли — (Крапн зупиняє машину, тоді запускає знову) — спустили штору, брудну таку, пожовклу ... якось так сталося, що кидав м'ячика біленькому такому песикові. Глигнув ненароком — а штора спущена. Слава тобі, Господи, скінчилося! Я посидів ще кілька хвилин з м'ячиком у руці, а песик гавкав і дряпав мене лапкою. (Павза). Кілька хвилин ... Її хвилини, мої хвилини. (Павза). Песико-

ві хвилини. (Павза). Нарешті я простяг йому м'ячик, і він узяв його у рот, так обережно, обережно. Маленький такий, покусаний, чорний м'ячик з твердої гуми. (Павза). Я не забуду його до смерті. (Павза). Треба було його забрати. Та я дав його псові.

Павза.

Минулося, забулося.

Павза.

З душевного боку, цілий рік сама нужда й пригноблення, крім цієї запам'ятої ночі в березні, на самім кінці молу, в шаленому вітрі, яку я ніколи не забуду, коли я нарешті побачив суть. Видиво, нарешті! Думаю, що треба мені начитати саме це сьогодні, щоб залишилося на тоді, коли я зробив усе, що мав зробити, і в пам'яті не буде найменшого куточка на це чудо, що... (вагається)... для цього полум'я, що освітило його. Що я зрозумів тоді, було те, що віра, яку я зберігав ціле життя, тобто — (Крапп, подразнений, зупиняє машину, перекручує стрічку допереду, запускає машину знову) — гранітні брили, бризки піни, що летіли вгору, у світлі маяка, і вітромір крутився, як пропелер, і мені стало ясно, що ця прірва, яку я завжди не хотів бачити в собі, насправді є моїм найбільш — (Крапп клене, зупиняє машину, перекручує стрічку допереду) — незнищима асоціація, до самого кінця, бурі та ночі зі світлом розуміння і вогнем — (Крапп клене голосніше, зупиняє машину, перекручує стрічку допереду, запускає машину) — з моїм обличчям в неї на грудях і з рукою на її тілі. Ні я, ні вона не ворушилися. Та під нами все гойдалося, і гойдало нас лагідно так, вгору й вниз, з боку на бік.

Павза.

Ми були так до післяпівночі. Ніколи я не чув такої тиші. Так наче б на землі не було людей.

Павза.

Тут я кінчаю —

Крапп зупиняє машину, перекручує стрічку назад, запускає машину знову.

— на горішній частині озера, на човні, купалися край берега, тоді попхали човен до річки і нас понесло. Вона лежала на дні, з руками під головою, заплющивши очі. Сонце пекло, віяв вітерець, вода гарна така, прудка. Я помітив задряпину у неї на стегні і спитав, звідки вона взялася. Вона сказала, що це з часу, як збирала агрус. Я знову сказав, що на

далі не було надії, і вона погодилася, не відкриваючи очей. (Павза). Я попрохав, щоб вона глянула на мене, і за якийсь час — (павза) — за якийсь час, вона відкрила очі, та тільки трішки, так що вони zostалися щілинками, через сонце. Я нагнувся над нею, щоб заслонити її, і її очі розкрилися. (Павза. Тихим голосом). Впусти мене. (Павза). Нас занесло між очерет і човен став. А очерет гнувся так перед носом човна і зідхав! (Павза). Я ліг на неї з обличчям у неї на грудях і з рукою на тілі. Ні я, ні вона не ворушилися. Та під нами все гойдалося, і гойдало нас лагідно так, — вгору й вниз, з боку на бік.

Павза.

Ми були так до післяпівночі. Ніколи я не чув —

Крапп зупиняє машину, хмуриться. Нарешті шукає по кишенях, знаходить банан, витягає його, придивляється, встро-млює назад у кишеню, шукає знову, витягає коверт, шукає, ховає коверт назад, дивиться на годинник, підводиться, йде за лаштунки, в темряву. Десять секунд. Пляшка цокає об склянку, тоді коротко сифон. Десять секунд. Пляшка цокає об склянку без сифона. Десять секунд. Він з'являється, трохи заточуючися у світлі, йде до переду стола, дістає ключі, підносить до очей, вибирає ключ, відмикає одну шухляду, заглядає в неї, мацає всередині, виймає шпулю, дивиться на неї, замикає шухляду, кладе ключі назад у кишеню, йде до крісла й сідає, здіймає шпулю з машини, кладе на словник, закладає чисту шпулю на машину, виймає коверт з кишені, читає щось, що на його зворотній стороні, кладе його на стіл, заводить машину, кашляє, щоб прочистити горло, і починає записувати.

КРАПП. Саме ось слухав теревенів, які награв тридцять років тому, не хочеться вірити, що я був колись таким ослом. Слава тобі, Господи, що минулося й не вернеться (Павза). А очі! (Хмуриться, пригадує, що стрічка крутиться, зупиняє машину, хмуриться. Нарешті). Все у ній, все — (Пригадує, що машина не записує, і запускає її). Все у ній, все у цій купі гною, все світло, і всі п'тьми, і голод, і бенкети... (вагається) часу! (Кричить). Так! (Павза). До чорта з тим! Боже! Щоб тільки забути щоденну працю! Господи! (Павза. Втомлено). Та може він мав рацію. (Павза). Може він мав рацію. (Хмуриться. Пригадує. Зупиняє машину. Дивиться на коверт). Ааа! (Мне його й відкидає. Хмуриться. Запускає машину).

Нема про що говорити. Що рік тепер для мене? Крапля води в морі. (Павза). Любувався словом «шпуля». (З задоволенням). Шпуууля! Найщасливіша мить за останніх півмільйона. (Павза). Продав сімнадцять штук, одинадцять з них по ринковій ціні, для публічних заокеанських бібліотек. Стаю відомий. (Павза). Фунт і шість з чимось там, про вісім зовсім певний. (Павза). Вийшов раз чи два, заки похолодніло. Сидів і мерз у парку. Нічого крім споминів і бажання вмерти. Ні душі. (Павза). Останні думки. (З притиском). Позбутися їх! (Павза). Мало не осліп, читаючи «Ефі» знову. Ефі... (Павза). Думаю, що міг був бути щасливий з нею, там, над Балтицьким морем... Серед сосон і дюн. (Павза). Справді? (Павза). А вона? (Павза). Ну його! (Павза). Фені прийшла кілька разів. Костиста курва. Не дуже того вийшло, та все ж краще, ніж коли хтось тебе копне в яйця. Попереднього разу не було погано. І як ви так можете у вашому віці, спитала. Я сказав їй, що зберігав для неї. (Павза). Пішов на вечірню раз, так наче б був у коротких штанцях. (Павза. Співає).

Днина вже скінчилася,
Вечір запада-а-а,
Нічка — (кашляє, тоді ледве чутно) — свої тіні
В небо випуска.

(Задихається). Заснув і впав з лавки. (Павза). Думав часами вночі, чи бува стільки намагань — (Павза). А, скінчи пляшку і гайда в ліжку. Ранком можеш знову слинитися. Або й покинь цілком. (Павза). Покинь зовсім. (Павза). Лежи підпертий подушками в темряві — і пригадуй. Знову Святий Вечір — ялинка, сніг. (Павза). На Крогановій горі, в неділю ранком, у тумані, з цією сукою, слухаючи дзвонів. (Павза). Знову, знову. (Павза). Знову вся ця нужда. (Павза). Раз не досить. (Павза). Лягти на неї.

Довга павза. Він нараз нагинається над машиною, зупиняє її, здирає стрічку, відкидає, кладе попередню, перекручує до бажаного місця, запускає машину, слухає, дивлячися перед себе.

СТРІЧКА — з часу, як збирала агрус. Я знову сказав, що на далі не було надії, і вона погодилася, не відкриваючи очей. (Павза). Я попрохав, щоб вона глянула на мене, і за якийсь час — (павза) — за якийсь час вона відкрила очі, та тільки

трішки, так, що вони zostалися щілинками, через сонце. Я нагнувся над нею, щоб заслонити її, і її очі розкрилися. (Павза. Тихим голосом). Впусти мене. (Павза). Нас занесло між очерет, і човен став. А очерет гнувся так перед носом човна і зідхав! (Павза). Я ліг на неї, з обличчям у неї на грудях і з рукою на тілі. Ні я, ні вона не ворушилися. Та під нами все гойдалося, і гойдало нас лагідно так, вгору й вниз, з боку на бік.

Павза.

Ми були так до післяпівночі. Ніколи я не чув такої тиші. Так, наче б на землі не було людей.

Павза.

Тут я кінчаю цю стрічку. Коробка число — (павза) — три, шпуля число — п'ять. (Павза). Може, найкращі роки мого життя вже минули. Коли я міг бути щасливим. Та я не хотів би, щоб вони вернулися. Не тепер, коли цей вогонь у мені! Ні, я не хотів би, щоб вони вернулися.

Крап дивиться непорушно перед себе. Стрічка розкручується без звуку.

ЗАВІСА

Беккет, народжений 1906 року в Ірландії, порвав із своєю, нетолерантною на творчі вияви своїх великих письменників (наприклад, Джеймс Джойс) батьківщиною, поселився в Парижі, пише французькою мовою і перекладає на англійську (обидва варіанти треба вважати оригіналами) і навпаки. Такі твори становлять прозовий доробок Беккета: «Моллой», «Меловн умирає», «Неназване», «Як то є». Але далеко відоміша його драматургія: «Чекаючи на Годо», «Остання стрічка Краппа», «Всю ту осінь», «Кінцегра», «Щасливі дні», «Кассандо», «Слова і музика», «Гей, Джов», «П'еса», «Акт без слів I», «Акт без слів II» та інші.

Беккет відомий у світовій літературі як великий песиміст. Сенса життя передається в його творах такими метафорами: постійне загрузання в купу піску чи болота; існування в закритій банці на сміття або нерухомість у великій вазі, що нагадує похоронний посуд, стара людина грає в нужденній закритій кімнатці стрічку свого минулого. Але герої Беккета ніколи не кінчають самогубством, вони кожною частиною своєї духової і фізичної субстанції тримаються життя. Це найкраще проілюструє уривок діалогу двох жебраків із п'єси «Чекаючи на Годо»: «Ми не найгірше радимо собі, га, Діді? Ми все щось знайдемо, га, Діді, що нам дає ілюзію, що ми існуємо»? Отож, людина між загрузанням у смерть і гуманністю перспектив, між дезінтеграцією і надією. Це і є та справжня людська приреченість, це песимізм, який зобов'язує до життя.

Найбільше, мабуть, значення Беккета у його впливі на драматургію і на т. зв. «абсурдний театр». На одному полюсі цього театру стоїть Йонеско (румунський драматург, який теж живе в Парижі й пише французькою мовою), базуючи свою концепцію театру виключно на т. зв. сценічних елементах, на можливостях сценічних засобів і сценічних трюків; на другому полюсі стоїть Беккет, який відкидає театральні засоби, майже елімінує фізичну динаміку, а базує свою концепцію театру на динаміці мови. А мова сувора, дуже скупа і поетична.